

“Optimalisatie van het gebruik van de veiligheidsmonitor, ontwikkeling van een Mini-monitor, een complementaire module en methoden voor afname van enquêtes”

**FEDERAAL WETENSCHAPSBELEID
FEDERALE POLITIE/DSB**

Promotoren:

Prof. Dr. P. Ponsaers (promotor / coordinator)

Universiteit Gent

Onderzoeksgroep Sociale Veiligheidsanalyse (SVA)

Vakgroep Strafrecht en Criminologie

Faculteit Rechtsgeleerdheid

Prof. Dr. A. Lemaître (promotor)

Université de Liège

Service de Criminologie

Faculté de Droit

Prof. Dr. H. Born

Université de Liège

Service de Criminologie

Faculté de Droit

Onderzoekers:

Isabel Verwee (Universiteit Gent)

Lionel Hougardy (Université de Liège)

Rosalie Hodeige (Université de Liège)

1. Inhoudstafel

1.	Inhoudstafel.....	2
2.	Inleiding	4
3.	Literatuurstudie	6
3.1.	Inleiding	6
3.2.	Waarde en nut van slachtofferbevragingen.....	6
3.3.	Naar analogie van de Nederlandse Politiemonitor.....	7
3.3.1.	Ontstaan Nederlandse Politiemonitor.....	7
3.3.2.	De afname en de verwerking van de politiemonitor	8
3.3.3.	De Politiemonitor Bevolking 2004	8
3.3.4.	Ontwerp van eigen vragenlijsten.....	9
3.3.5.	Besluit.....	9
3.4.	De Belgische Veiligheidsmonitor	10
3.4.1.	Ontstaan Belgische Veiligheidsmonitor.....	10
3.4.2.	Andere initiatieven	11
3.5.	Besluit.....	11
4.	Behoefteanalyse	12
4.1.	Het lokale niveau.....	12
4.1.1.	Methodologie	12
4.1.2.	Onderzoeksresultaten	12
4.1.2.1.	Het gebruik van de veiligheidsmonitor	12
4.1.2.2.	Het nut van de veiligheidsmonitor	13
4.1.2.3.	De modules.....	15
4.1.2.4.	Het gebruik van een ander instrument.....	16
4.1.2.5.	Moet de veiligheidsmonitor veranderen?.....	17
4.1.3.	Conclusie.....	17
4.2.	Het federale niveau.....	17
4.2.1.	Methodologie	17
4.2.2.	Onderzoeksresultaten focusgroep	17
4.2.2.1.	Integrale veiligheid en politie.....	17
4.2.2.2.	VSP.....	18
4.2.2.3.	COP	18
4.2.2.4.	Organisatiemonitor.....	18
4.2.2.5.	Het ZVP.....	18
4.2.2.6.	Doel van de VM	19
4.2.2.7.	Het lokale niveau heeft lokale informatie nodig	19
4.2.2.8.	Kruisbestuiving	19
4.2.2.9.	Afname	19
4.2.3.	Gesprek met strategische analisten	20
4.3.	De wetenschappelijke behoefte.....	20
5.	Het nieuwe model.....	21
5.1.	Huidige stand van zaken	21
5.2.	Het nieuwe model.....	21
5.2.1.	De ‘geoptimaliseerde’ veiligheidsmonitor.....	21
5.2.1.1.	Crime concern	22
5.2.1.2.	De mini-monitor	23
5.2.1.2.1.	De tweede kolom.....	23
5.2.1.2.2.	De derde kolom	23
5.2.1.2.3.	De vierde kolom.....	24

5.2.1.3.	De monitor-plus.....	24
5.2.2.	De periodiciteit	24
5.2.3.	De telefonische bevraging.....	24
5.3.	Methodologische aspecten: steekproeftrekking en wijze van afname	24
5.3.1.	De steekproeftrekking bij de veiligheidsmonitor	24
5.3.2.	De uitval van steekproefeenheden.....	25
5.3.3.	De afnamemethodiek van de veiligheidsmonitor.....	26
5.3.3.1.	De telefonische afname	26
5.3.3.2.	Mixed-mode survey.....	27
6.	De mini –monitor	29
6.1.	Inleiding	29
6.2.	Situering van de testing	29
6.3.	Gewijzigde en toegevoegde vragen.....	30
6.4.	Hoeveel tijd neemt een module in beslag?.....	30
7.	De monitor plus	33
7.1.	Inleiding	33
7.2.	Een aantal algemene beschouwingen.....	33
7.3.	Het schema van de monitor plus	34
7.4.	De methodologie van de monitor-plus	34
7.4.1.	Strategisch of operationeel?	34
7.4.2.	SARA methodiek	35
7.4.3.	Bepaling van het doel van de monitor plus	35
7.4.4.	Bepaling van de locus van de monitor plus.....	36
7.4.5.	Het analyseren of objectiveren van een fenomeen.....	37
7.4.6.	De stand van zaken.....	38
7.4.7.	Methodologische aspecten	38
7.4.7.1.	Bepalen van een adequate afnamemethodiek.....	38
7.4.7.2.	Bepalen van de steekproef/geviseerde bevolking	39
7.4.7.3.	Het kiezen van de vragenlijst uit de inventaris van de bestaande instrumenten	39
7.4.8.	Het ontwerp van de vragenlijst.....	39
7.5.	Inventaris van bestaande instrumenten	40
7.5.1.	Inleiding	40
7.5.2.	De drugmonitor	40
7.5.3.	Meet- en opvolging	41
7.5.4.	De vragen die opgesteld worden door het CGL.....	42
7.5.5.	De vraag Crime Concern.....	42
7.6.	Conclusie.....	43
8.	Algemeen besluit.....	44
9.	Bibliografische verwijzingen	49
9.1.	Boeken.....	49
9.2.	Tijdschriftartikels	49
9.3.	Verzamelwerken.....	50
9.4.	Onderzoeksrapporten	51
9.5.	Wetgevende bronnen.....	51
9.6.	Aanvullende informatie.....	51
10.	Bijlagen	52

2. Inleiding

Dit rapport is tot stand gekomen binnen het onderzoeksproject “Optimalisatie van het gebruik van de veiligheidsmonitor, ontwikkeling van een Mini-monitor, een complementaire module en methoden voor afname van enquêtes”¹. Dit project werd uitgevoerd in het kader van het AGORA-programma. AGORA is een permanent programma onder beheer van het Federale Wetenschapsbeleid. De vooropgestelde algemene doelstelling van AGORA is het genereren goede gegevens met het oog op het verrichten van degelijk wetenschappelijk onderzoek. De onderzoeksprogramma’s van het Federale Wetenschapsbeleid en andere instellingen doen immers vaak een beroep op gegevensbanken van de federale instellingen, of het nu gaat om zoekwerk betreffende werkgelegenheid, sociale zekerheid, criminologie, armoede, ... Uit een besef dat om uiteenlopende redenen deze federale gegevensbanken niet allemaal even bruikbaar zijn, laat staan toegankelijk, heeft het Federale Wetenschapsbeleid besloten de ontwikkeling, de oprichting of de exploitatie hiervan te ondersteunen via de opdracht AGORA. In deze context financiert AGORA wetenschappelijke ondersteuningsmaatregelen ten dienste van andere federale afdelingen en parastatalen, om hun socio-economische gegevensbanken samen te stellen, te verbeteren of gebruiksklaar te maken.

Het project “*Optimalisatie van het gebruik van de veiligheidsmonitor, ontwikkeling van een mini-monitor, een complementaire module en methoden voor afname van enquêtes*” is een onderzoeksovereenkomst tussen het Federaal Wetenschapsbeleid, de Directie van de nationale gegevensbank van de Federale Politiedienst DSB en twee onderzoeksploegen, namelijk van de Universiteit Gent, Vakgroep Strafrecht en Criminologie, Onderzoeksgroep Sociale Veiligheidsanalyse en de Université de Liège, Service de Criminologie, hetwelk kadert in hogergenoemde AGORA-doelstellingen.

De Veiligheidsmonitor is een tweejaarlijkse bevolkingsbevraging, waarbij DGS/DSB/B verantwoordelijk is voor de realisatie, de verwerking en de verspreiding ervan. De opiniepeiling bereikt een bevolking van +/- 40.000 respondenten (federale steekproef: 12.000, lokale steekproeven: 28.000). De Veiligheidsmonitor bevat volgende modules: (1) onveiligheid (buurtproblemen, onveiligheidsgevoel); (2) slachtofferschap n.a.v. verschillende soorten delicten; (3) melding en aangifte van de delicten; (4) opinie over de werking van politiediensten (contactname, registratiegraad van klachten, aangeboden bescherming, aanwezigheid, toegankelijkheid van de diensten, ...).

De ingezamelde gegevens hebben, complementair aan andere gegevens, zowel op lokaal, supra-lokaal als federaal niveau een grote waarde. De bekomen gegevens zijn cruciaal in het opstellen van veiligheidsdiagnoses op gemeentelijk vlak en spelen een rol in de oriëntatie en evaluatie van het preventiebeleid, gevoerd via onder meer de veiligheids- en preventiecontracten² en de drugsplannen.

---

¹ Bij dit onderzoeksrapport horen een aantal bijlagen (begeleidende brief voor de uitnodiging tot een interview, de suggesties van toegevoegde en gewijzigde vragen, methodologisch schema (Fr en NI-talig), vragenlijst voorgesteld door de onderzoeksgroep (Fr en NI-talig) en de gesteste vragen van de monitor-plus). Indien u deze wenst in te lezen, kan u contact opnemen met de coördinator van dit onderzoek.

Professor Dr. Paul Ponsaers
Onderzoeksgroep Sociale Veiligheidsanalyse
Vakgroep Strafrecht en criminologie, Universiteit Gent
Universiteitstraat 4
9000 Gent
paul.ponsaers@ugent.be

² De veiligheids- en preventiecontracten vormen de hoeksteen van het preventiebeleid van de regering. Ze waren aanvankelijk bedoeld ter stimulering van een preventiebeleid dat alle betrokken overheden (lokale, gewestelijke en federale) integreert (de eerste contracten dateren van 1992). In 1997 werden de contracten uitgebreid tot veiligheids- en samenlevingscontracten, met aandacht voor projecten ter verbetering van de levenskwaliteit. In 2001 werden deze contracten geïntegreerd in de veiligheids- en preventiecontracten. De opvolging van deze contracten gebeurt door het

Bovendien zijn de gegevens een grote hulp bij de bepaling van de krachtlijnen van de Zonale Veiligheidsplannen (politiezones), net als bij het opstellen en evalueren van het Nationaal Veiligheidsplan op federaal (NVP) niveau. De resultaten van de federale bevolkingsenquête Veiligheidsmonitor, met daarbij vergelijkingen in de tijd en in de ruimte (per regio, type gemeente en categorie van politiezaak) zijn toegankelijk voor het publiek via cd-rom of via de internetsite van de Federale Politie.

Voorliggend rapport is erop gericht voorstellen te doen inzake de afname en de exploitatiemogelijkheden van de bestaande Veiligheidsmonitor te optimaliseren (voornamelijk ten voordele van het lokale niveau), zonder dat de geografische vergelijkbaarheid of de analyse van de trends doorheen de jaren hierdoor al te zeer in het gedrang wordt gebracht. Van belang is tevens dat er gewaakt werd het beeld inzake het "dark number" te behouden.

Volgende onderdelen waren van belang doorheen het project:

- De ontwikkeling van een zgn. '*mini-monitor*', een verkorte versie van de bestaande vragenlijst van de Veiligheidsmonitor. Dit instrument beoogt de lokale entiteiten (gemeenten en/of zones) de mogelijkheid te bieden om via een praktisch en eenvoudig hanteerbaar instrument deel te nemen via een zgn. 'lokale opstap'. Het aanbieden van een alternatief dat relatief kostenbesparend is ten aanzien van de huidige kostprijs van een lokale opstap, zou een meerwaarde kunnen zijn.
- De ontwikkeling van een zgn. '*monitor-plus*', welke de ambitie heeft meer fijnmaziger vragen op te nemen in het vraagschema dan bij de bestaande Veiligheidsmonitor;
- Een methodologische afweging aangaande de meest aangepaste surveymethodiek, in relatie tot het type vragenlijst, de doelgroep, de beoogde objectieven, de steekproefgrootte en de beschikbare middelen (budget, personeel).

3. Literatuurstudie

3.1. Inleiding

Geïnteresseerden in het criminaliteitsbeeld van een land hebben twee fundamentele instrumenten ter beschikking om afdoende, doch genuanceerde, uitspraken te formuleren over de criminaliteitssituatie in hun land. Enerzijds zijn er de officiële statistieken; dit zijn de politionele statistieken, de gerechtelijke indicatoren, de parketstatistieken en de veroordelingsstatistieken. Anderzijds zijn er de alternatieve instrumenten; de survey-instrumenten meer bepaald de zelfrapportage (self-reportstudies) en de slachtofferenquêtes (victim surveys).

3.2. Waarde en nut van slachtofferbevragingen

De reden waarom zogenaamde 'alternatieven' werden gezocht, heeft te maken met één van de grootste knelpunten aan de officiële statistieken waarmee criminologen worden geconfronteerd; namelijk het 'dark number'. De officiële statistieken waren ontoereikend gezien niet alle slachtoffers melding deden van hun misdrijf. Geen melding impliceert geen registratie van criminele feiten; een slachtofferbevraging kan hier een oplossing bieden, weliswaar voor bepaalde delicten. Deze studies laten toe te evalueren wat al dan niet werd aangegeven bij de politie en waarom. Deze alternatieve vorm, ontstaan in de jaren '60, brengt ons ook een nuchtere kijk op hoe men als slachtoffer alles beleefd en vooral alles probeert te verwerken.

Het criminele beleid had eveneens zijn invloed; het was voordien hoofdzakelijk gericht op een daderperspectief, namelijk hoe kan worden voorkomen dat individuen delicten plegen? Er kwam doorheen de jaren een toenemende aandacht voor het slachtoffer van criminaliteit. Opmerkelijk was hierbij de ontdekking dat victim surveys bijdroegen tot het inzicht dat de beheersing van criminaliteit kan vanuit een slachtofferperspectief³.

In 1989 werd de eerste International Crime Survey (ICS) doorgevoerd. Dit was een internationaal vergelijkende slachtofferenquête in veertien landen⁴ en verschillende vormen van victimisatie werden bevraagd. Een aantal jaren later kende dit onderzoek reeds een uitbreiding⁵.

Er zijn uiteraard voor- en nadelen verbonden aan de slachtofferbevragingen:

- Zoals reeds vermeld, leveren deze bijkomende informatie op over specifieke delicten. Voor zeer ernstige misdrijven, bijvoorbeeld moord, is dit echter niet het geval. Wat eveneens niet steeds aan bod komt is huishoudelijk geweld⁶. In de Veiligheidsmonitor wordt bij lichamelijk geweld doorgevraagd naar de verwantschap met de dader. Daarnaast geven slachtoffers enkel een weergave van de delicten met een personaliseerbaar niveau, slachtofferloze delicten blijven buiten schot. Ook bedrijfsdelicten kunnen niet in deze bevraging worden opgenomen.
- Een slachtofferenquête kan feitelijke gegevens opleveren die rechtstreeks van de bevolking komen en die niet afhankelijk zijn van politie- en justitieorganisaties en hun selectiemechanismen.
- Deze enquêtes bezorgen informatie over (on)veiligheidsfenomenen en- gevoelens.
- Slachtofferenquêtes zijn surveys en die kennen een aantal zwakheden; geheugenfouten zoals telescoping en vergeten en het sociaalwenselijk antwoorden.

³ FISELIER, J. Enige kanttekeningen bij een aantal beleidsimplicaties van victim surveys, *Tijdschrift voor Criminologie*, 1983, 2.

⁴ VAN DIJK, J.J.M., MAYHEW, P., *Criminal victimisation in the industrialized world: key findings of the 1989 International Crime Survey*, Kluwer, Deventer, 1990.

⁵ VAN DIJK, J.J.M., MAYHEW, P., *Criminal Victimization in the Industrialized World: key findings of the 1989 and 1992 International Crime Survey*, A report to the conference 'Understanding Crime: experiences of crime and crime control', organised by the United Nations Interregional Criminal Justice Research Institute (UNICRI), Rome, 1992.

⁶ MAYHEW, P., Comment on 'victimization surveys', *European Journal of criminology*, 1994, 2 (4).

- De enquêtes kunnen onmogelijk iedereen bereiken. Er wordt gekozen voor een bepaalde manier van afname, bijvoorbeeld telefonisch. Echter constateerde men vlug, tevens een veel opgeworpen kritiek, dat niet iedereen een telefoonaansluiting heeft of dat meer en meer mensen een mobiel nummer hebben. Voordelig dan weer is het financiële aspect en de geringe tijdsdruk.
- Er wordt tevens een keuze gemaakt voor een bepaalde taal waardoor anderstaligen, vaak allochtonen, uit de boot vallen⁷. Daarenboven toonden Pauwels en Pleysier in 2003 aan dat bij de afname van een zelfde instrument in twee verschillende talen, de crossculturele betrouwbaarheid in het gedrang kan komen⁸. Het is belangrijk hierover controle te hebben.
- De uitkomsten van een victim survey leveren bruikbare informatie op voor het bevorderen van een veiligheids- en politiebeleid door de bestuurlijke en gerechtelijke overheden.
- Als een slachtofferenquête een standaardinstrument wordt, kan dit vergelijkingen mogelijk maken doorheen tijd en ruimte. Er moet echter opgelet worden voor vergelijkingen tussen slachtofferenquêtes en officiële statistieken; hier kan niet zomaar een vergelijking gemaakt worden. Het is beter beide instrumenten als complementair te beschouwen.

Men kan door het hanteren van een gestandaardiseerde slachtofferenquête, zoals onder meer de Nederlandse Politiemonitor en de Belgische veiligheidsmonitor, een efficiënt beleid uitwerken en men heeft tevens een evaluatie-instrument⁹.

3.3. Naar analogie van de Nederlandse Politiemonitor

3.3.1. Ontstaan Nederlandse Politiemonitor

Het ontstaan van de Politiemonitor in Nederland situeert zich eind de jaren '80. Er was een groeiend besef dat de eigen registratie van de politie niet voldoende was om een adequaat beeld weer te geven van de onveiligheidsproblematiek. Daar bovenop ontbrak het inzicht in de behoefte aan veiligheidszorg van de lokale bevolking. Deze twee vaststellingen waren van fundamenteel belang om over te gaan tot een bevolkingsonderzoek. Een ander belangrijke reden was dat er tal van bevolkingsonderzoeken werden opgesteld in de jaren '70 en '80, dit op eigen initiatief. Met als resultaat afwijkende vraagstellingen en onderzoeksmethoden. Op geen enkele manier werd een vergelijking nog mogelijk gemaakt. In het najaar van 1990 werd de Politiemonitor Bevolking, een gestandaardiseerde bevolkingsbevraging, voor de eerste maal uitgevoerd in 25 Nederlandse gemeenten van uiteenlopende grootte. De Politiemonitor behandelt achtereenvolgens: het slachtofferschap van de burger, de beleving van criminaliteit, het contact met de politie, het oordeel over het politietoedelen, de beoordeling van de politie en de prioriteiten in de politietaken. In 1993 werd dit voor de eerste maal op landelijk niveau uitgevoerd; dit werd verscheidene keren herhaald doorheen de jaren en in 2003 werd definitief besloten om het onderzoek jaarlijks af te nemen.

De Politiemonitor Bevolking is een onderzoek naar veiligheid en criminaliteit. De resultaten van het onderzoek verschaffen informatie over het veiligheidsbeleid van de centrale en decentrale overheid. In elk van de 25 politieregio's worden op zijn minst 1.000 personen bevroegd. Daarnaast hebben de politieregio's de mogelijkheid om extra respondenten te bevroeden, dit kan via de 'opstapmethode'. De rapportage is verspreid in twee rapporten, een landelijk rapport waarin de resultaten worden gepresenteerd en een tabellenrapport.

⁷ Supra, voetnoot 4

⁸ PAUWELS, L. en PLEYSIER, S., Crossculturele betrouwbaarheid in structurele vergelijkingsmodellen. Implicaties bij de meting van 'onveiligheidsgevoelens' in de Belgische veiligheidsmonitor, *Tijdschrift voor Criminologie*, 2003, Afl. 45, 3, 234-253.

⁹ GOETHALS J., PONSAERS P., BEYENS K., PAUWELS L. en DEVROE E., Criminografisch onderzoek in België. In BEYENS K., GOETHALS J., PONSAERS P. en VERVAEKE G. (eds.) *Criminologie in actie: handboek criminologisch onderzoek*, Politeia, 2002, pp. 137-188.

De Nederlandse Politiemonitor pretendeert twee voordelen te hebben die andere onderzoeken niet hebben. Namelijk is er sinds 1993, de eerste maal dat de Politiemonitor werd toegepast, de mogelijkheid om trends in beeld te brengen of de ontwikkelingen in tijd op het terrein van veiligheid te schetsen en op te volgen. Als tweede voordeel werd de mogelijkheid gecreëerd om de situatie in een bepaalde plaats te vergelijken met die in andere gebieden. Door de grote schaal waarop het onderzoek in Nederland wordt gevoerd, zijn vergelijkingen van gebieden in geheel Nederland en op verschillende niveaus mogelijk. De Nederlandse Politiemonitor kent immers een volledige “dekking” van het grondgebied. De Politiemonitor kent, naast de mogelijkheid van vergelijkingen in tijd en ruimte ook tal van andere voordelen. Het levert namelijk informatie op die op een andere manier moeilijk kan verkregen worden, zo is dit bijvoorbeeld het geval bij slachtofferschap want niet alle slachtoffers doen melding bij de politie. Een ander voordeel betreft de informatie die verkregen wordt, deze kan bruikbaar zijn voor de verschillende beleidsniveaus. Als laatste, levert de politiemonitor Bevolking gegevens op die gebruikt worden om de ontwikkeling van indicatoren te monitoren.

3.3.2. De afname en de verwerking van de politiemonitor

Het onderzoek wordt verricht door een aantal personen van het uitvoeringsbureau van het project “Politiemonitor”. Dit betreft een samenwerkingsstructuur van de “B&A groep, politiek onderzoek” samengesteld uit twee bureaus; Advies en Intomart.

Sedert het begin nemen deze twee bureaus actief deel aan de ontwikkeling, de organisatie en de uitvoering van het onderzoek. Sinds de eerste nationale meting, zijn de twee organisaties met elkaar verbonden. In 1996 werd deze samenwerking versterkt en geformaliseerd.

Het projectbureau houdt zich eveneens bezig met de analyse van de gegevensbestanden en brengt de relatie in kaart tussen de politiemonitor en de andere gegevens. Daarenboven levert het een bijdrage aan de verschillende gebruikswijzen die kunnen gemaakt worden, onder andere via de Raad die zich specifiek bezighoudt met de veiligheidscontracten, de voorstelling van de gegevens, de conferenties, de vorming en de ontwikkeling van de software. Wat betreft de steekproeftrekking worden de deelnemers gekozen op een toevallige wijze in het telefonisch register KPN¹⁰. De enquête wordt telefonisch afgenomen. Voorafgaand krijgen de potentiële respondenten een brief met de uitleg van het doel en de methodologie van het onderzoek. Ieder interview duurt ongeveer 25 minuten.

De Politiemonitor laat toe om het subjectief en objectief onveiligheidsgevoel te meten:

- objectief: het aantal keer dat de geïnterviewde persoon slachtoffer werd, in welke omstandigheden, voor welke feiten, etc.
- subjectief: de hoeveelheid veronderstelde criminaliteit, het onveiligheidsgevoel, etc.

Via de Politiemonitor beschikt Nederland over zeer toereikende resultaten. Tevens wordt vastgesteld dat hoe meer afnames er doorheen de jaren zijn, hoe hoger het aantal deelnemers wordt. Bovendien wijzigt het crimineel en veiligheidsbeleid tengevolge van deze enquêtes, die tot op heden, sterk aan de objectieven voldoen¹¹.

3.3.3. De Politiemonitor Bevolking 2004

Vanaf 2002 werd de Politiemonitor Bevolking jaarlijks uitgevoerd om de ontwikkeling van een aantal indicatoren te monitoren¹². Het betreft de indicatoren ernstige overlast, (fysieke) verloedering en onveiligheidsgevoelens uit hun veiligheidsprogramma ‘Naar een veiliger samenleving’. Ook de indicatoren beschikbaarheid en tevredenheid over het laatste contact met de politie werden bekeken. Deze indicatoren werden vastgelegd in het landelijke kader Nederlandse Politie 2003-2006, afgesloten in februari 2003 tussen de ministers van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, Justitie en de

---

¹⁰ Het agentschap van telecommunicatie in Nederland

¹¹ Projectbureau Politiemonitor, Tom Vandijk, contactpersoon

¹² Sinds 2006 is er een nieuwe constructie in Nederland: ‘Veiligheidsmonitor Rijk’ die verschillende slachtofferenquêtes overkoepelt. De politiemonitor wordt niet meer afgenomen.

korpsbeheerders. Er werden regionale convenanten afgesloten met alle afzonderlijke regionale korpsen.

Het onderzoek wordt uitgevoerd in opdracht van de ministeries van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties en van Justitie en een groot aantal politiekorpsen. Nederland is 25 politieregio's rijk en in elk van hen worden minstens 1.000 personen telefonisch bevroegd. De politieregio's worden ook de mogelijkheid geboden om meer respondenten te bevragen via de 'opstapmethode'. In 2004 maakten hier acht regio's gebruik van. In totaal werden er 49.037 interviews afgenomen waarvan de resultaten in twee rapporten verschenen; een landelijk rapport en een tabellenrapport.

De gepresenteerde gegevens in de rapporten zijn gebaseerd op bevolkingsonderzoek. Om dit te bereiken werd een steekproef getrokken die een representatief beeld oplevert van de feitelijke situatie onder de gehele bevolking van 15 jaar en ouder in alle politieregio's. Het karakteristieke van de steekproef brengt met zich mee dat er sprake is van een zekere mate van betrouwbaarheid. Dit is niet het geval als men gebruik maakt van kleine steekproeven. De betrouwbaarheid is van belang voor het maken van vergelijkingen in tijd en ruimte. Om dit optimaal te verwezenlijken, geldt bij elk percentage, gegeven de spreiding in de antwoorden en het aantal ondervraagde personen, een betrouwbaarheidsmarge. Bij de presentatie van de resultaten in het landelijke rapport wordt gebruik gemaakt van verschillende figuren. Via staafdiagrammen wordt een landelijke vergelijking gemaakt doorheen de jaren. In cartogrammen wordt de situatie in regio's weergegeven en de ontwikkeling van de voorgaande jaren. De taartdiagrammen geven de situatie van het jaar zelf weer. Bij alle figuren zijn betrouwbaarheidsmarges toegevoegd¹³. Het tabellenrapport bestaat uit drie delen; in het eerste deel komen de onderwerpen buurtproblemen, onveiligheidsgevoelens en slachtofferschap aan de orde. Het tweede deel gaat in op de verhouding tussen de politie en de burgers. Dit betreft achtereenvolgens melding en aangifte van misdrijven, contacten tussen politie en burgers en het optreden en functioneren van de politie in de woonbuurt. In het derde deel wordt aandacht besteed aan de inbraakpreventie. Er wordt in een bijlage toegelicht hoe men de tabellen moet interpreteren rekening houdend met de toegevoegde betrouwbaarheidsintervallen¹⁴.

3.3.4. Ontwerp van eigen vragenlijsten

Het was de bedoeling van de Politiemonitor om een wildgroei tegen te gaan van lokale vragenlijsten. Hier werd echter gedeeltelijk aan tegemoet gekomen. De Politiemonitor Bevolking vormt voor de politieregio's een instrument dat het mogelijk maakt bepaalde gedragingen en gevoelens in kaart te brengen. Er wordt echter vastgesteld dat nog steeds veel regionale initiatieven de kop op steken. Let wel dat het hier gaat om regionale initiatieven die op één of andere manier een overlapping tonen met de Politiemonitor. Dit overlappen is meestal op het vlak van bevraging van onveiligheidsgevoelens en politiefunctieën. Enkele voorbeelden hiervan worden opgesomd; de gebiedsmonitor, de veiligheid in Tilburg, Veiligheid in Bergschenhoek,....

3.3.5. Besluit

Sinds 1993 wordt de Nederlandse Politiemonitor afgenomen. Naast andere, is het belangrijkste voordeel de vergelijkbaarheid in tijd en ruimte. De politimonitor werd reeds verscheidene malen aangepast en wordt momenteel afgenomen vanuit het gedachtegoed van het veiligheidsprogramma 'Naar een veiliger samenleving'. Deze politimonitor werd onder meer ontworpen vanuit de vaststelling dat er her en der lokale vragenlijsten werden gecreëerd. Nu, 12 jaar later, stelt men vast dat deze vragenlijsten nog steeds de kop opsteken en dit bijna onvermijdelijk is. De Nederlandse Politiemonitor werd in 2004 afgeschaft.

---

¹³ Politiemonitor Bevolking 2004. landelijke rapportage, Den Haag/Hilversum, Projectbureau Politiemonitor, mei 2004, 136p.

¹⁴ Politiemonitor Bevolking 2004. landelijke rapportage, Den Haag/Hilversum, projectbureau Politiemonitor, mei 2004, 136p.

3.4. De Belgische Veiligheidsmonitor

3.4.1. Ontstaan Belgische Veiligheidsmonitor

Naar analogie van de Nederlandse Politiemonitor Bevolking werd in België nagedacht om een gelijkaardig instrument te ontwikkelen. Deze idee werd mede gestimuleerd door de vaststelling in de schoot van de Algemene Politie steundienst (APSD), meer bepaald de Afdeling Politiebeleids ondersteuning, dat er een wildgroei was van verschillende lokale bevolkingsenquêtes. Op die manier werden verschillen in de wetenschappelijke onderbouw gestimuleerd op twee gebieden. Ten eerste verschillen in methodologie en inhoud en ten tweede is de inbedding van de projecten zeer divers. De verschillen in methodologie en inhoud zijn essentieel want deze gaan de degelijkheid van de meting bepalen. De diverse inbedding van de projecten betekent dat de metingen zich niet alleen kunnen situeren binnen een preventie- of politiedienst maar ook binnen alleenstaande initiatieven. Onderlinge vergelijkingen konden niet doorgevoerd worden, ook op een grootschaliger niveau waren geen vergelijkingen mogelijk¹⁵. In 1996 werd een vertaling doorgevoerd van de Nederlandse Politiemonitor. De idee dat een integraal veiligheidsbeleid en politiebeleid diende gebaseerd te zijn op de noden en de behoeften van de bevolking betreffende veiligheid, stond hierbij voorop. Integraal verwijst naar de veiligheidsproblematiek in al zijn aspecten, op verschillende terreinen en beleidsniveaus. Het resultaat is dat de Veiligheidsmonitor voor zowel federale als lokale beleidsactoren een belangrijk instrument is geworden, ten behoeve van het ontwikkelen, evalueren en eventueel bijsturen van een veiligheids- en politiebeleid, gebaseerd is op de noden van de bevolking¹⁶. De veiligheidsmonitor werd een grootschalige gestandaardiseerde bevolkingsenquête met een aantal modules; het slachtofferschap van criminaliteit en aangiftegedrag, de buurtproblemen, de onveiligheidsgevoelens, preventie, het politiefunctioneren en achtergrondkenmerken. Om zo goed mogelijk te slagen in de eerste afname van de veiligheidsmonitor werden twee ondersteunende initiatieven opgericht door de APSD: namelijk het begeleidingscomité en de projectgroep 'veiligheidsmonitor'. Voor de gegevensinzameling, werd een beroep gedaan op het onderzoeksbureau DIMARSO – Gallup Belgium.

De vragen naar slachtofferschap en aangiftegedrag zijn de kern van de veiligheidsmonitor. Op beide aspecten wordt nauw doorgevraagd, om tot een beeld te komen van de feitelijke ervaringen van de burgers. Bij de module van de buurtproblemen gaat het eerder over het maken van een inschatting van de problemen in de buurt. Niet alleen het slachtofferschap, maar ook de overlast en de problemen met betrekking tot openbare orde komen aan bod.

De notie onveiligheidsgevoelens kent drie componenten: de cognitieve, affectieve en gedragsmatige component. De cognitieve component polst naar de inschatting van het risico om slachtoffer te worden, de affectieve component stelt letterlijk de vraag naar hoe onveilig men zich voelt en de gedragsmatige component bevraagt het mijdingsgedrag.

Bij een volgende module, preventie, wordt op zoek gegaan naar de maatregelen die burgers nemen en hun motieven hiervoor. Deze module werd in de loop der jaren afgeschaft gezien de uitbreiding van de module politiefunctioneren. Het blok politiefunctioneren, bevraagt het doen en laten van de politiediensten in de eigen buurt. Ook de aangiftebereidheid van het slachtoffer en het beoordelen van het politieoptreden naar aanleiding van andere politiecontacten komen hier in aan bod. In de laatste module achtergrondkenmerken wordt op zoek gegaan naar de meest essentiële achtergrondgegevens van de ondervraagde personen zoals geslacht, opleiding, beroepsactiviteit, samenstelling huishouden en nationaliteit.

---

¹⁵ VANDERHALLEN M., VERVAEKE G. en GOETHALS J., De Veiligheidsmonitor: optimaliseren van het nut. In *Veiligheid, een illusie? Theorie, onderzoek en praktijk?* CASSELMAN J., GOETHALS J., GOOSSENS F., HUTSEBAUT F., VERVAEKE G. en WALGRAVE L. (ed.) Politeia, Brussel, 2001, p.51-64.

¹⁶ SCHARFF, P., De bevolking systematisch bevraagd over criminaliteit en onveiligheid, *Pretekst*, 14, 3-7.

Tot nu toe werden de veiligheidsmonitor verscheidene keren doorgevoerd¹⁷:

- In 1997 was er de eerste afname. Per definitie gebeurde de afname in de piloot-IPZ en de steden met een veiligheids- of preventiecontract. De steekproefgrootte was minimum 300 personen en 400 in grote steden. Bijkomende enquêtes waren mogelijk maar de gemeenten moesten dit zelf financieren. Op federaal niveau bevatte de steekproef 1500 personen.
- In 1998 werden een aantal verbeteringen doorgevoerd. De federale steekproef bestond uit 6000 personen en de lokale uit 350 personen. In 3 steden waren er bijkomende enquêtes op buurtniveau, de zogenaamde buurtmonitoren. Ook andere steden (zonder preventie- en veiligheidscontract) konden deelnemen aan het project, mits eigen financiering = de lokale opstap. Men kon kiezen voor een schriftelijke of telefonische enquête.
- In 1999 werd geen Veiligheidsmonitor afgenomen, er werd een grondige evaluatie gemaakt. Men besliste om de veiligheidsmonitor vanaf dan tweejaarlijks af te nemen.
- In 2000 worden opnieuw een aantal wijzigingen doorgevoerd. Er gebeurde een inhoudelijke aanpassing van de vragenlijst. De module politiefunctiearen werd herzien, op basis van een wetenschappelijk onderzoek gevoerd door KUL en RUG. Uit kritische analyse blijkt dat de module politiefunctiearen niet is aangepast aan de beleidsnoden¹⁸. Er werd ook beslist dat de module preventie niet meer wordt afgenomen. Dit ten voordele van de module politiefunctiearen. Vanaf dan werden ook enkel nog telefonische enquêtes afgenomen want bij vergelijking van beide, werden grote verschillen vastgesteld¹⁹.
- In 2002 was er een wijziging in de steekproeftrekking.
- In 2004 kwam er een uitbreiding van het aantal gemeenten met een veiligheids- of preventiecontract.
- In 2005 reflecteerde het Centrum voor Statistiek, Limburgs Universitair Centrum over het toevoegen van de vraag Crime Concern. Tevens werd de mogelijkheden bestudeerd voor vergelijkingen met de criminaliteitsstatistieken. Eveneens in 2005 werd voorliggend project opgestart.

3.4.2. Andere initiatieven

Er zijn verschillende signalen dat diverse gebruikers behoefte hebben aan een diverser instrumentarium. Dat merkt men op het lokale vlak aan de wildgroei van lokale vragenlijsten, bijvoorbeeld de veiligheidsscan²⁰. Ook op het federale vlak ontwikkelen zich verschillende initiatieven (bijvoorbeeld de scans van CGL). Bepaalde redenen om de veiligheidsmonitor niet uit te voeren liggen immers vaak aan de basis om een eigen vragenlijst te creëren.

3.5. Besluit

Naar analogie van de Nederlandse Politiemonitor ontstond de Belgische veiligheidsmonitor. Uit de literatuurstudie bleek dat de veiligheidsmonitor veelvuldig onderwerp was van discussie en onderworpen werd aan wetenschappelijk onderzoek. In deze onderzoeken werden de positieve en negatieve punten van de Veiligheidsmonitor verder bestudeerd en mogelijke verbeteringen geformuleerd. Hier wordt uitvoerig op ingegaan in het volgende hoofdstuk door middel van een behoefteanalyse. Eventjes werd ingegaan op de creatie van de lokale vragenlijsten. Het is dan noodzakelijk dat naderhand ingegaan wordt op het waarom van de totstandkoming ervan en naar de inhoud van deze lokale bevragingen.

---

¹⁷ PONSAERS P., GOETHALS J. en VERVAEKE G. , *De veiligheidsmonitor. Behoeftendetectie bij de bevolking*, Brussel, Politeia, 2001,p.135.

¹⁸ VANDERHALLEN M., PLEYSIER S., VERVAEKE G. en GOETHALS J. Verbetering van de vragenlijst van de veiligheidsmonitor en meer in het bijzonder de module politiefunctiearen, *Panopticon*, 2000, afl. 21, 3, 276-281.

¹⁹ PLEYSIER S., VERVAEKE G en GOETHALS J. Het 'onveiligheidsgevoel' onderzocht:groei pijnen van een onderzoekstraditie in wording. In BEYENS K., GOETHALS J., PONSAERS P. en VERVAEKE G. (eds.) *Criminologie in actie: handboek criminologisch onderzoek*, Politeia, 2002, pp. 137-188.

²⁰ <http://www.info-zone.be/fiches/zgood/goodp/gp5373-02.htm> {09/12/2004}

4. Behoeftanalyse

4.1. *Het lokale niveau*

4.1.1. Methodologie

De analyse van de behoeften neemt een belangrijke plaats in, in dit onderzoek. Het nagaan van de noden en de behoeften op het werkveld is essentieel. Er werd gekozen voor een kwalitatieve onderzoeksmethode, met name het semi-directieve interview, één van de rijkste bronnen van informatie²¹. Deze gesprekken zullen als leidraad worden gehanteerd bij de uitwerking van een mini-monitor en de monitor-plus.

Voor het selecteren van de te bevragen respondenten, werd een beroep gedaan op de Federale Politie, Dienst DSB. Hierbij werd gestreefd naar diversiteit naargelang zonetype²². De respons was vrij hoog, met name werden 28 interviews afgenomen in Vlaanderen, 5 in Brussel en 15 in Wallonië. Aan de hand van een checklist met vragen vond een interview in de desbetreffende zone plaats. In de checklist stonden volgende onderwerpen centraal:

- uitvoering of gebruik van de veiligheidsmonitor
- de vragen/modules uit de veiligheidsmonitor
- het gebruik van een ander instrument
- wat er al dan niet moet veranderen

Naast het interviewen van 48 personen, werden ook twee lokale focusgroepen georganiseerd (één Waalse en één Vlaamse). Met telkens een 10-tal personen werd gediscussieerd over het gebruik, het nut, de modules en de kwestie of de veiligheidsmonitor al dan niet diende te veranderen. Vooral deze laatste vraag diende onder meer verder richting te geven aan het ‘optimalisatie’verhaal. Er werden in deze focusgroepen een aantal modellen voorgelegd; dit waren mogelijke pisten die de toekomst van de veiligheidsmonitor konden beïnvloeden.

4.1.2. Onderzoekresultaten

4.1.2.1. Het gebruik van de veiligheidsmonitor

Allereerst stelt men vast dat er in hoofdzaak drie verschillende redenen aan de basis liggen voor het uitvoeren van de veiligheidsmonitor; (1) men behoort tot een (piloot)-politiezone²³; (2) men heeft een veiligheids- en preventiecontract of (3) men betaalt een ‘lokale opstap’. Het gebruiken van het instrument, impliceert echter niet altijd een beleidsmatige aanwending, zoals het opnemen van de resultaten in het zonale veiligheidsplan.

Naast een beleidsvoorbereidend instrument is de veiligheidsmonitor een beleidsevaluerend instrument. Deze evaluerende functie treedt sterk naar voren bij gemeenten met een veiligheids- en preventiecontract. Een draagvlak is hierbij noodzakelijk. Zo is de appreciatie van de bestuurlijke overheden, de politiediensten en de preventiediensten voor deze survey van essentieel belang, in alle politiezone-types. Uit de diepte-interviews blijkt dat de veiligheidsmonitor zowel beleidsvoorbereidend als –evaluerend wordt aangewend, dit naast een veelheid van andere

---

²¹ PONSAERS, P. Kwalitatieve onderzoeksmethodologie, syllabus “Methoden en technieken” Academiejaar 2000-2001.

²² politiezone-typologie 04/2000

²³ Bij de eerste afname werden een aantal politiezones als pilotzones aangeduid om de veiligheidsmonitor af te nemen.

instrumenten : “*Dat is één van de bronnen, tussen de vele andere, die we naast elkaar afwegen. Je moet het belang en de positie daarvan inschatten*”.

Niet alleen werden verschillen in gebruik tussen zones onderling vastgesteld, ook de tijd die men besteedt aan het analyseren van de resultaten en de plaats die het inneemt op de argumentatietabel²⁴. In het algemeen ziet men dat zones die lokaal opstappen (en dus zelf bijkomende financiële inspanningen doen), meer overtuigd zijn van het belang van dergelijk instrument dan zones die de monitor gratis aangeboden ‘krijgen’. Slechts enkele contactpersonen²⁵ gaven aan dat ze niet voor een Veiligheidsmonitor zouden opteren indien deze gratis ter beschikking wordt gesteld, anderen die deze nu gratis ter beschikking hebben, zouden er niet voor betalen²⁶.

4.1.2.2. Het nut van de veiligheidsmonitor

Wat is het nut van de veiligheidsmonitor? Wat zijn de voordelen van het instrument? Wat zijn de nadelen? Waarin ligt de meerwaarde?

Belangrijk op te merken is dat gesproken wordt over een ‘optimalisatie van de veiligheidsmonitor’. Men stelt dat er iets mis is, dat deze ‘ge-optimaliseerd’ kan worden. De meerderheid van de respondenten drukt zich dan ook in hoofdzaak uit over de negatieve eigenschappen van de veiligheidsmonitor. Het benoemen van de voordelen bleef, gezien de context, vaak achterwege.

Er volgt een korte opsomming van de bediscussieerde thema’s :

1° De kost: “*De veiligheidsmonitor is te duur.*”

De meest frequent gegeven reden waarom men de veiligheidsmonitor niet uitvoert is de hoge kostprijs. In vele gevallen is men overtuigd van de meerwaarde maar slaagt men er op financieel vlak niet in om de afname te financieren. Dit is zowel in ééngemeentezones (één die beslist) als meergemeentezones (men dient samen tot een beslissing te komen), als in kleine (klein budget) en grote korpsen (groot budget, echter ook grotere noden) het geval. Om een antwoord te formuleren op de vraag naar zachte cijfers in het ZVP, beslissen veel zones om zelf een bevraging te organiseren tegen uiterst lage kostprijs, met alle methodologische consequenties van dien.

“A priori kost die lokale bevraging die wij uitvoeren mij niets. Wij hebben dat volledig zelf gedaan, ten eerste via onze homepage van de gemeente en ten tweede via de balie van politie en de gemeente en via de wijkwerkers in hun dagelijkse activiteiten.”

Een tussenkost van het federale niveau voor het bekostigen van de monitor, komt meermaals ter sprake; *“Ik weet dat het een nuttig instrument is maar ik begrijp eigenlijk niet goed waarom een lokale opstap geld moet kosten. Dat het geld kost, dat is normaal, maar het zou federaal moeten bekostigd worden.”*

2° Een niet te onderschatten aspect is het onbegrip: ‘*de één krijgt het en de ander niet*’. Vaak heeft dit onbegrip te maken met het feit dat men niet weet waarom een stad/gemeente of zone in aanmerking komt voor de betoelaging van een veiligheidsmonitor: *“Als wij dan nog konden achterhalen op grond waarvan die veiligheidscontracten worden toegekend, dan hadden wij er misschien nog begrip voor, maar dat kunnen wij niet omdat wij niet goed weten waarom de ene wel en de andere niet een contract toegekend krijgt en waarom wij het instrument wél moeten betalen en de andere niet ...”*

3° Wat is de meerwaarde van dergelijk instrument?

De reden waarom men niet opstapt ligt ofwel bij de bestuurlijke overheden (‘ze willen geen geld geven’) of omdat men na een kosten-batenanalyse inzag dat de meerwaarde van dergelijk instrument

---

²⁴ Vaak werken zones met een argumentatiematrix, dit is een instrument waar de fenomenen gewogen worden ten behoeve van het stellen van prioriteiten. Zowel de harde als de zachte cijfers worden hierin opgenomen.

²⁵ De interviews werden afgenomen bij de contactpersonen van de Veiligheidsmonitor, veelal de analisten van de resultaten van de lokale Veiligheidsmonitor.

²⁶ Ten eerste zijn het niet de contactpersonen waar de interviews bij zijn afgenomen die beslissen of een Veiligheidsmonitor belangrijk is of niet voor hun zone. Het zijn de burgemeesters die hierover beslissen, al dan niet in samenspraak met de korpschefs. Ten tweede gaat het om sommige zones en zeker niet allemaal. Tenslotte is de reden waarom een zone niet voor een monitor zou betalen voornamelijk een gebrek aan personeel of budget en niet zozeer de waarde van het instrument.

niet opwoog. Men vindt het instrument ‘te globaal en niet lokaal genoeg is’, of men ziet onvoldoende de meerwaarde. Ook de mythe van de hondenpoep komt naar boven, men gaat het zelfs ridiculiseren; *“Ik heb het eens diagonaal gelezen en toen de zaken eruit gehaald die opvallend waren en ik zeg het: er zijn bepaalde zaken, bijvoorbeeld hondenpoep en zo en dan concludeer je; houdt dat de bevolking bezig? Zijn die lijsten niet in een bepaalde richting opgesteld? Of zo algemeen opgesteld dat de bevolking deze zaken er uit haalt?”* en *“Moeten we zoveel geld geven om te weten dat de bevolking hondenpoep als een probleem ervaart?”*²⁷

De ‘believers’ stellen: *“Het is een standaardinstrument, wetenschappelijk tot stand gekomen dat een vergelijking mogelijk maakt, zowel longitudinaal als geografisch. Dit instrument bestaat uit vragen ‘waarover nagedacht’ werd en is het enigste instrument op federaal niveau dat de bevolking bevraagt.”* Zij beschouwen de veiligheidsmonitor meestal als een ‘benchmark’, indicatie, trend, barometer die aanvullend, richtinggevend of tendensen weergeeft.

4° *“Als je maar één veiligheidsmonitor hebt, dan ben je er niet veel mee. De waarde van de veiligheidsmonitor komt pas tot uiting als je er enkele opeenvolgend hebt en er na enkele jaren mee kan gaan werken.”*. Dit citaat bevestigt de doelstelling van de veiligheidsmonitor, namelijk een vergelijking in tijd en ruimte. Wat betreft ruimte zijn de meningen eerder verdeeld, men geeft er meestal geen behoefte aan om te kijken hoe het gesteld is bij de bureaus: *“U gaat toch ook uw geluk niet gaan vergelijken met dit van een ander?”* en *“Het kan voor Brussel nuttig zijn dat er vergelijkingen op ruimtelijk niveau gemaakt worden, maar voor ons is dit niet zo. Wij moeten verantwoording afleggen aan onze lokale oversten, dus kijken naar andere gebieden levert toch niet veel op”*. Men is er overigens van overtuigd dat geen enkele zone identiek is.

5° Ondanks het feit dat wetenschappelijk onderzoek bewezen heeft dat 350 respondenten bevragen representatief is²⁸, is de meerderheid hier niet van overtuigd: *“350 respondenten is zeer weinig als men betrouwbare uitspraken wil doen”*. Men heeft veel vragen met betrekking tot de selectie van de respondenten (waar ze wonen, wie ze zijn). Eveneens uit men kritiek op het feit dat bepaalde bevolkingscategorieën worden uitgesloten, meer bepaald de allochtonen.

6° De wijze van afname, namelijk telefonisch, krijgt eveneens heel wat kritiek te verduren. Het toenemende GSM-gebruik, het feit dat niet iedereen een telefoonaansluiting heeft, de opkomst van andere operatoren,... leiden tot de vraag waarom de monitor niet schriftelijk wordt afgenomen?: *“Vroeger was het schriftelijk, dat was toch niet zo slecht hoor, het voordeel was dat men kon werken op basis van bevolkingsregisters en niet afhankelijk was van een telefoonbestand”*. Ook de manier van bevragen en de aanzienlijke tijdsduur wordt in vraag gesteld: *“Zijn de mensen wel nog aandachtig na 15 minuten?”*. De lengte van de vragenlijst wordt door velen als kritiek punt opgeworpen. Er dient aan toegevoegd te worden dat de meerderheid wel vindt dat een telefonische afname de meest adequate en minst dure manier is om een survey uit te voeren (sommigen wijzen op de lage respons bij een schriftelijke afname). Een face-to-face afname van diegenen die niet telefonisch bereikbaar zijn, wordt frequent voorgesteld.

7° Het fijnmazige karakter wordt op twee manieren bekritiseerd. Enerzijds heeft men geen zicht op de buurt van de bevrageden: *“We gaan ervan uit als centrumstad dat iedere wijk een eigen identiteit heeft, al was het maar qua bevolkingsgroepen, qua leeftijd,...”*. De grote steden zijn voorstander om een steekproef te trekken op wijkniveau. Anderzijds is de vragenlijst ontoereikend om een afdoend beeld te bekomen van de (on)veiligheid in een buurt. De veiligheidsmonitor voldoet aan de federale noden maar niet aan de lokale noden.

8° De manier waarop de tabellen worden geïnterpreteerd, wekt bij menig respondent zorgen. Bovendien vinden sommigen het jammer dat er slechts enkele betrouwbaarheidsintervallen zijn weergegeven (nvdr: het gaat om die verbanden die significant zijn). De vraag naar de ruwe data, wordt meermaals gesteld.

9° De kennis van de personen (bijvoorbeeld een preventieambtenaar, een beleidswerker, een strategische analist) die instaan voor de analyse van de veiligheidsmonitor is dermate verschillend, dat men zich vragen kan stellen over de uiteindelijke resultaten. Sommige zones stellen dat zij niet kunnen investeren in deze know how, anderen klagen de gebrekkige leeswijzer aan die bij de

---

²⁷ De vraag of hondenpoep op straat een probleem is in de buurt, is enkel bevraged in de eerste 2 afnames van de Veiligheidsmonitor.

²⁸ Infra

tabellenrapportage is gevoegd. Het feit dat er zelden feedback komt op de analyse, zowel van bestuurlijke overheden als van de federale politie, wekt ook ergernis: *“Ik vind alleen dat men dit eventjes in een forum kan brengen met de beleidsmensen, er een namiddag over discussiëren, er een beetje feedback over krijgen, want nu geef je dit af en het verdwijnt in het ijlé ...”*

De meerderheid vindt het noodzakelijk een analyse te maken op lokaal niveau. Er is een minderheid die aangeeft dat dit op federaal niveau dient te gebeuren. Wel is men het eens dat er meer ondersteuning van de federale politie moet komen.

Een wat ontnuchterende vaststelling is dat sommige ‘verwerkers’ van de monitor, de analyse dienen samen te vatten op een A4-tje, wat aanleiding geeft tot een al te grote ongenueanceerdheid.

10° De gebrekkige communicatie komt veelvuldig ter sprake; behalve in het zonale veiligheidsplan en een brief die in volle verlofperiode wordt opgestuurd, hoort men nauwelijks iets van DSB. Men wordt niet alleen onvoldoende ingelicht, sommigen weten nauwelijks wat het instrument is: *“Eerlijk gezegd mevrouw, ik ken het instrument niet zo goed”*. Naast meer communicatie, zou men ook meer moeten peilen naar de mening van de betrokken lokale entiteiten, meent men.

11° Een kritiek door verscheidene respondenten opgeworpen, is het feit dat de veiligheidsmonitor de beleidscyclus helemaal niet volgt.

12° Het tijdstip van afname is volgens de één te lang (beter jaarlijks), volgens de ander te kort (beter om de vier jaar) gezien een bevraging verwachtingen creëert bij de bevolking.

13° *“Wat ten zeerste te betreuren valt, is dat men altijd spreekt van integrale veiligheidszorg waarin de politie dé partner is, terwijl hij één van dé partners is”*. Het probleem dat politie door velen geacht wordt om voor het gehele veiligheidsvraagstuk in te staan, komt ook hier ter sprake. Politie is niet alleen verantwoordelijk voor veiligheid, het is slechts een schakel in de keten. Vanuit deze geïntegreerde veiligheidsfilosofie wordt voorgesteld: *“Ik vind dat we naar een integrale veiligheidsmonitor moeten evolueren”*. Het stellen van vragen aan verschillende instanties uit de veiligheidssector vinden sommigen aangewezen.

14° De vragenlijst is niet alleen zeer lang, hij wordt tevens bekritiseerd omdat hij veel begrippen bevat die niet duidelijk zijn, bijvoorbeeld georganiseerde criminaliteit, overlast,...

15° De media is dol op cijfers maar jammer genoeg is hier van weinig nuancering sprake. Dit is ook wel eens het geval voor de resultaten van de veiligheidsmonitor.

4.1.2.3. De modules

Op het lokale vlak, is de module buurtproblemen de meest geapprecieerde module, vooral voor preventie- en politiediensten. Het enige nadeel aan deze module is het suggestieve karakter; bepaalde problemen worden opgeworpen die men beaamt maar waar men niet spontaan aan denkt.

Sommigen stellen dat deze module vaag is; men kan er niet veel op lokaal niveau mee aanvangen. Dit heeft te maken **met het feit dat men niet weet uit welke buurt de respondenten komen** (nvdr: de steekproef wordt normaal niet getrokken op buurtniveau, maar wel op gemeentelijk niveau. Resultaat hiervan is dat de gegevens slechts op dit niveau representatief kunnen zijn). De modules ‘beoordeling politieel functioneren en andere politiecontacten’ zijn vooral gegeerd bij de politiezones; het betreft immers vaak een evaluatie van hun dagelijkse activiteiten. Toch vindt men dit vaak niet diepgaand genoeg: *“Ik vind ze te algemeen, ze vragen: levert de politie goed werk? Dat kan je beter onderverdelen, bijvoorbeeld of het onthaal van de politie goed is of omtrent de functionaliteiten die we verplicht zijn te leveren als politie; wijkwerking, slachtofferonthaal...”* en *“Men zou meer moeten vragen naar de wijze waarop: wat moet de wijkagent doen? Moet hij een buurtkantoor hebben? Hoeveel maal moet hij in de wijk komen? Moeten er hulpagenten zijn en zo ja; wat is de taak van de hulpagent? Een administratieve sanctie is dat een politietaak of kan dit ook door de stadswachten uitgevoerd worden mits het krijgen van een opleiding? Hoe snel moet de politie ter plaatse zijn?...”*. Sedert de wet op de geïntegreerde politie moeten vijf pijlers worden nagestreefd die de COP filosofie benadrukken, de meerderheid vindt het bijzonder jammer dat hier niet naar gevraagd wordt. Ook kunnen een paar open vragen ingebouwd worden met betrekking tot de verwachtingen van de burger, suggereren sommige geïnterviewden. Bij vraag 12 ontstaat verwarring bij de taken van de federale en de lokale politie en bij wat justitie en politie nu precies doen.

De module 'onveiligheidsgevoelens', is zoals voorgaande module, zeer belangrijk. Men stelt zich voornamelijk de vraag of mensen begrijpen wat een veiligheidsgevoel is? Tegenover de vragen van 'slachtofferschap en aangiftegedrag' staat men wat argwanender omdat men vindt dat deze resultaten op onvoldoende slachtofferschappen gebaseerd zijn om uitspraken te kunnen formuleren op lokaal niveau: *“Er worden veel te weinig respondenten bevraagd om een goed antwoord te bieden op de vraag hoeveel mensen er slachtoffer werden”*. Ook is slachtofferschap niet gebonden aan gemeentegrenzen en feiten zoals intrafamiliaal geweld en zedenfeiten kunnen niet bevraagd worden. In deze module zou men dieper moeten doorvragen op de kwaliteit van de behandeling, menen bepaalde respondenten. De vragen naar de achtergrondkenmerken worden niet gebruikt door de analisten en vooral de inkomensvraag (155) wordt bekritiseerd.

4.1.2.4. Het gebruik van een ander instrument

Er zijn talrijke politiezones die geen veiligheidsmonitor hebben. Zoals reeds aangegeven dienen politiezones op zoek te gaan naar zachte cijfers die nodig zijn voor beleidsvoorbereidende werkzaamheden. Deze zoektocht naar zachte cijfers leidt vaak tot het ontwerp van een eigen vragenlijst. Frequent gaan zones die de veiligheidsmonitor uitvoeren, daarnaast ook een eigen bevraging creëren omwille van volgende reden: *“De veiligheidsmonitor zegt iets, het is een momentopname maar vaak moet je bijkomende onderzoeken doen”*. De lokale entiteiten die een eigen bevraging creëren uiten kritiek zoals hierboven uitvoerig vermeld. Enkele respondenten vinden het absoluut geen goede evolutie dat men eigen vragenlijsten creëert; *“Deze zijn methodologisch niet correct om dan nog maar te zwijgen over de resultaten”*. Diverse mogelijkheden worden aangehaald door de lokale zones om tegemoet komen aan de zachte cijfers, zoals omschreven in het ZVP. Bevraging van inwoners, van sleutelfiguren (hoewel men zelden definieert wat een sleutelfiguur is), van specifieke groepen (bijvoorbeeld handelaars),... zijn hier illustraties van. Vaak zien we dat het formulier dient gedeponeerd te worden in een speciale brievenbus of dat de wijkagent deze komt ophalen, wat de anonimiteit niet garandeert. Zones stellen dat ze niet veel geld uitgeven aan dergelijke bevraging; vaak gebeurt dit door de wijkagent, het onthaal van de politie of komen studenten criminologie hier handig van pas. In de loop der jaren zijn heel wat initiatieven ontstaan; veiligheidsscan (LUC), vragenlijsten opgesteld door CGL, onderzoeksopzet technopreventief Advies (in opdracht van provincie Vlaams-Brabant), bevolkingsbevraging (Politie Druivenstreek), BABEL-studierapport (lokale politie Beersel), vragenlijst ZP VIMA (Vilvoorde-Machelen), veiligheidsenquête (politiezone Maldegem), enquête politiediensten 2004-2005 (politie Neteland), bevolkingsbevraging (politiezone Denderleeuw/Haaltert), Bevolkingsenquête inzake veiligheid (politiezone Schelde-Leie), bevraging sleutelfiguren (lokale politie MIRA), bevraging (politiezone Halen/Herk-De-Stad/Lummen), bevraging (politiezone Hamont-Achel/Neerpelt/Overpelt,...)

Gedurende de behoefteanalyse, werd gesproken over de monitor-plus, een instrument ten behoeve van het lokale niveau. Zowel in de interviews als in de focusgroepen zijn alle respondenten het eens dat de monitor-plus een antwoord kan bieden op het huidige tekort aan operationele informatie. Over de wijze waarop de monitor-plus dient te worden ingevuld, zijn de meningen verdeeld. Sommigen zijn voorstanders van open vragen, anderen vinden dat het inbouwen van open vragen, allesbehalve wetenschappelijk is in een internationaal geijkt instrument. Ze vrezen in die zin dan ook voor een inefficiënte analyse en onvergelykbaarheid. Men is het evenmin eens over de standaardisatie van de vragen; dienen alle vragen gestandaardiseerd te zijn of kan men als zone zelf vragen bij creëren? Tegenstanders wijzen er op dat er nauwelijks verschil is met de huidige situatie als men eigen vragen kan bij creëren. Over de financiering is men het wel eens, men vindt het logisch dat dit ten laste valt van de lokale entiteiten.

Volgende suggesties voor vragen worden gegeven; vragen over de kennis en de tevredenheid van de acties in het kader van de veiligheids- en preventiecontracten, bijkomende vragen met betrekking tot milieu (vervuiling), vragen over jeugdcriminaliteit (bijvoorbeeld brommers), vragen over druggebruik, vragen die polsen naar de kennis van de burger over het politiebeleid (prioriteiten), vragen naar toeristische problemen in bepaalde zones,...

4.1.2.5. Moet de veiligheidsmonitor veranderen?

Hoe meer veranderingen worden doorgevoerd, hoe meer de vergelijkbaarheid in tijd en ruimte (de meerwaarde van de VM) in het gedrang komt. Misschien moeten we bovenstaande vraag niet stellen en uitgaan van volgende redenering: *“De veiligheidsmonitor is een federaal instrument en kan nooit alle noden die leven op het lokale veld in de monitor opnemen. Dit is een onoverkomelijke zaak waar men zich gewoon moet bij neerleggen”*.

Deze bedenking kwam naar voor binnen de politiezones of steden/gemeentes die al langere tijd een veiligheidsmonitor uitvoeren, anderen waren daar niet zozeer mee bezig maar begrepen deze zorg wel.

4.1.3. Conclusie

In de lokale behoefteanalyse werd op zoek gegaan naar de noden en de behoeften die leven op het lokale niveau met betrekking tot de veiligheidsmonitor. Er blijkt zich een enorme diversiteit aan behoeften voor te doen op het lokale werkveld waar nauwelijks aan tegemoet kan gekomen worden. Tevens heeft men verschillende afzetmarkten; van zones of steden die reeds 6 maal een VM uitvoerden tot en met zones of steden die het instrument nog nooit zagen. De eerder simplistische oplossing om de veiligheidsmonitor ‘gratis’ te blijven voorzien dankzij de financiering van de federale overheid garandeert onvoldoende het optimaal lokaal gebruik ervan.

4.2. Het federale niveau

4.2.1. Methodologie

Naast de twee lokale focusgroepen, werd een federale focusgroep georganiseerd. In deze focusgroep was de discussie van een geheel ander niveau. Deelnemers aan de focusgroepen waren leden van CGL, VSP, Directie Publieke Veiligheid, strategisch analisten (CGC/SA), dirco's, comité P en de federale politie/DSB. In deze focusgroep werden verschillende pistes geëxploreerd met betrekking tot de toekomst van de veiligheidsmonitor. Aanvullend werd nog een gesprek georganiseerd met CGL en de strategisch analisten.

4.2.2. Onderzoekresultaten focusgroep

4.2.2.1. Integrale veiligheid en politie

De discussie werd geopend met de vraag of de monitor, die volgens sommigen alleen de politie dient, niet een politiemonitor is?: *“Des te meer omdat deze toch overgenomen is van de Nederlandse ‘Politiemonitor’ waar andere redenen aan de grondslag lagen voor de ontwikkeling ervan”*. In 1997 was de notie ‘Integrale veiligheid’ eerder het uitgangspunt. Doch, meende een respondent, waren er andere objectieven die aan de basis lagen van de Belgische veiligheidsmonitor; enerzijds het bepalen van politieke prioriteiten en anderzijds het evalueren van de situatie. En dit laatste werd belangrijk en mogelijk door de veiligheids- en preventiecontracten.

Twee reflecties zijn te onderscheiden. Aan de ene kant moet de monitor meer in de richting gaan van integrale veiligheid en aan de andere kant zijn er stemmen die dit een gemeentelijke materie vinden, een lokale aangelegenheid, waarbij men zelf wil bepalen hoe men wil werken. Anderzijds willen sommigen dat de monitor een puur politieel instrument wordt.

4.2.2.2. VSP

De verantwoordelijken voor de veiligheids- en preventiecontracten bekijken het discours ruimer: “*De monitor biedt een strategisch antwoord in die steden en/of gemeentes waar deze afgenomen wordt. Het biedt niet alleen een strategisch antwoord, het laat ook toe om een evaluatie en meting van deze contracten mogelijk te maken*”. De federale diensten die instaan voor het veiligheids- en preventiebeleid willen een ‘lokale veiligheidsdiagnostiek’ ontwikkelen. Daarin wordt niet meer gefocust op de 73 gemeentes en steden die vandaag een contract afsloten (want dit kunnen er morgen 80 zijn). Men zal de deuren moeten openzetten naar alle gemeentes die op hun eigen manier de zaken willen evalueren. “*Het mes zal echter aan twee kanten snijden; men wil enerzijds dat die lokale entiteiten een geharmoniseerd instrument ontwikkelen en aan de andere kant wil men dat ze een eigen lokale diagnostiek ontwikkelen*”. De contracten hadden twee evaluerende betrachtingen in het verleden; enerzijds een deel beleid en anderzijds een deel politie. Deze doelstellingen gingen volgens sommigen verloren in de loop der jaren.

4.2.2.3. COP

Met betrekking tot de introductie van COP vragen in de veiligheidsmonitor, zijn er twee bemerkingen. Ten eerste is COP geen vast omlind concept; men heeft de vijf pijlers maar deze worden niet altijd op dezelfde manier geïmplementeerd. Ten tweede moet een onderscheid gemaakt worden tussen COP-vragen op het strategische niveau en vragen die operationele informatie bevatten. Het bevragen van de COP op lokaal niveau levert volgens een respondent meer informatie op op een kwalitatieve in plaats van kwantitatieve manier.

De vraag die zich hier stelt, is deze van vergelijkbaarheid; moeten we dit allemaal standaardiseren om een vergelijking mogelijk te maken? Leveren kwalitatieve, misschien onvergelijkbare, bronnen niet meer operationele informatie op voor het lokale niveau? Het antwoord ligt misschien bij de monitor-plus? Deze wordt immers gecreëerd vanuit het besef dat de lokale autoriteiten nood hebben aan een instrument dat operationele en lokale informatie biedt. De monitor-plus kan er op verschillende manieren uitzien; een volledige gestandaardiseerde vragenlijst, een open vragenlijst of een combinatie. De meerderheid kan zich alvast vinden in dit laatste, want men kan immers nooit alle lokale noden bevragen in een gestandaardiseerd instrument.

Een bijzonder belangrijke opmerking heeft te maken met de rijkdom van het instrument, namelijk een bevolkingsbevraging. Het verschaft informatie extern aan de politie vanwege de bevolking.

4.2.2.4. Organisatiemonitor

“*Moet men geen monitor ontwikkelen die de verschillende organisaties in het kader van de veiligheidszorg aankaart?*”. Dit kan op een andere manier dan de kwantitatieve methode, wordt gesuggereerd. Men kan in dit geval op een kwalitatieve manier te werk gaan, bijvoorbeeld door het organiseren van focusgroepen. Dit vormt een lokaal gebeuren waar enkel de ‘mondige burger’ aanwezig zal zijn, beweren tegenstanders.

4.2.2.5. Het ZVP

Een veel gemaakte opmerking is dat de afname en het vrijgeven van de resultaten de beleidscyclus niet volgen. Maar welke beleidscyclus moet deze dan volgen? Men heeft het nationale veiligheidsplan, het zonale veiligheidsplan en op politieel niveau maakt men diverse actieplannen. Stel dat er een afstemming is op de politieel actieplannen, dan kan men de monitor net zo goed ‘politiemonitor’ noemen. Een andere vaststelling is dat de gemeentes om de zes jaar verkiezingen hebben en dat de monitor pas dan een rol speelt. Stel echter dat men het integrale veiligheidsbeleid in een gemeente vooropstelt en een monitor op gemeentelijk niveau wil, dan moet men een steekproeftrekking realiseren op niveau van de gemeenten. Een korte rekensom leert dat dergelijke onderneming al snel veel te duur zou uitkomen.

4.2.2.6. Doel van de VM

“Wat is het doel van de veiligheidsmonitor?”

Vanuit federaal oogpunt gaat het erom zicht te krijgen op de subjectieve en objectieve onveiligheid; dit vooral ter voorbereiding van het nationale veiligheidsplan. Men heeft aandacht voor de perceptie van de bevolking in het maken van dit plan. Een andere zaak is de ‘concern for crime’, die niet bevraagd wordt in de veiligheidsmonitor. De bezorgdheid van de bevolking speelt een rol. Waartoe zijn mensen bekommerd? Tevens een belangrijke beschouwing op het federale niveau is de uitbreiding van het aantal respondenten dat op federaal niveau bevraagd wordt, op die manier kan men nog betere uitspraken doen over het onveiligheidsgevoel, slachtofferschap en aangiftegedrag.

4.2.2.7. Het lokale niveau heeft lokale informatie nodig

De titel spreekt voor zich en het is geen evidentie dat men via een gestandaardiseerd instrument hieraan tegemoet komt. Het lokale niveau wil informatie over lokale problemen en dat zijn vaak zeer specifieke problemen, bijvoorbeeld overlast door rondhangende jongeren op een parking. Deze problemen kunnen wel vastgesteld worden, maar het politieke lokale beleid wil cijfers en daar wringt het schoentje. Men zal een diversiteit aan percepties bereiken maar men slaagt er niet in om tot een objectief beeld te komen.

Wat vooral aan te raden is bij de monitor-plus, is dat gelijkaardige zonetypes of aangrenzende zones gelijkaardige vragen gaan stellen. Nog beter zou zijn dat lokale entiteiten beslissen om hetzelfde gestandaardiseerd gedeelte te nemen dit jaar en het volgende jaar een ander. Een belangrijke vraag die zich stelt is of er een zekere samenhang moet zijn tussen de mini-monitor en de monitor-plus. Het lijkt alleszins geen evidentie, tot haast onmogelijk, om deze samenhang te waarborgen.

Sommigen spreken van het creëren van ‘best practices’; dit is een idee uit Nederland. Men plaatst in een deel van het land een webmaster; deze genereert alle vragen die beschikbaar zijn voor het lokale niveau. Echter creëert dergelijk idee opnieuw de vraag: plaats je die webmaster in Brussel, dus op het centrale niveau of decentraliseer je dit?

4.2.2.8. Kruisbestuiving

Er worden vragenlijsten her en der gecreëerd in het politionele veld, met of zonder ondersteuning van federale diensten. Wat betreft de veiligheids- en preventiecontracten wordt eraan gedacht om de gemeentes op een vrijere manier aan evaluatie en diagnostiek te laten doen. Kan er een link bestaan tussen de veiligheidsmonitor en twee voorgaande instrumenten? Is er met andere woorden geen ‘kruisbestuiving’ mogelijk?

Andere respondenten wijzen op het feit dat de monitor niet te veel verschillende rollen mag krijgen. Men moet zich concentreren op bepaalde elementen. Het is één van de instrumenten en niet hét instrument. In die zin zouden de verschillende instrumenten moeten erkend worden. De veiligheidsmonitor moet beschouwd worden als een instrument, complementair aan de politiestatistieken, evaluerend voor de politiewereld, de onveiligheidsgevoelens en slachtofferschap en aangiftegedrag. De politie blijft in dit opzicht toch wel de belangrijkste bewaker van de veiligheid en dergelijke bevolkingsbevraging blijft meer dan eens aangewezen. Een respondent haalt de woorden aan ‘terug naar de bron, de politiemonitor’.

Er bestaan geen consensus omtrent de doelstelling :de enen vinden de integrale veiligheidsidee teveel verdween in de veiligheidsmonitor, de anderen vinden dat het politionele niet genoeg bevraagd wordt.

4.2.2.9. Afname

De veiligheidsmonitor is niet alleen te lang maar verschaft slechts informatie van die groepen die telefonisch, via een vast nummer bij Belgacom, Telenet, Tele 2,... bereikbaar zijn. Daar er weinig of geen alternatieven zijn voor het afnemen van een dergelijk grote bevolkingsbevraging, staat het behoud van de telefonische manier van bevragen voorop maar kunnen de ‘systematisch uitgesloten’ face-to-face bevraagd worden. Eerst en vooral moet deze laatste groep in kaart gebracht worden, dit

via kieslijsten of een bevolkingsregister. De kieslijsten stellen als probleem dat diegenen die ouder zijn dan 15 en jonger dan 18 niet opgenomen worden; dit publiek wordt wel bevraagd in de veiligheidsmonitor. Ook de ICVS, op het niveau van de Raad van Europa, wordt nog steeds voornamelijk telefonisch afgenomen. Wat zeker en vast aangemoedigd moet worden in dit domein is de hulp van studenten. Deze kunnen, in het kader van hun studies face-to-face enquêtes afnemen, op die manier bereik je alle lagen uit de bevolking. Dit is alvast mogelijk op lokaal niveau, op provincieniveau (zie de veiligheidsscan in Limburg) en ook op federaal niveau kan hierover gereflecteerd worden.

Wat betreft de steekproeftrekking wordt de uitvoering van de veiligheidsmonitor blijvend ingeschreven in de veiligheids- en preventiecontracten en tevens door deze gefinancierd, dit op gemeentelijk of stedelijke niveau.

Voor de monitor-plus die fijnmazigere vragen zou bevatten, is het uiteraard aangewezen dat beide instrumenten tegelijkertijd worden afgenomen. Echter is het besef groot dat dit bijna onmogelijk is, omdat men als zone autonoom beslist en instaat voor de financiering hiervan. Sturing via de beurs is dan ook niet meer mogelijk.

4.2.3. Gesprek met strategische analisten

Als aanvulling op de federale focusgroep werd een gesprek georganiseerd met de strategisch analisten, eveneens van het federale niveau. Er werd gereflecteerd over de toekomstige mogelijkheden van de veiligheidsmonitor. Volgende zaken waren onderwerp van discussie;

- Om een zo correct mogelijke inschatting van het dark number te maken is het voor de federale analisten essentieel dat er een grotere steekproef wordt genomen dan nu het geval is.
- Een maat voor de perceptie van het belang van bepaalde fenomenen door de bevolking, is zowel voor het lokaal als federaal niveau aangewezen. Voor het meten van deze 'Crime Concern' zou er een vraag moeten aan toegevoegd worden. Daarnaast maken de strategisch analisten, net zoals de academici, een grondig onderscheid tussen de strategische vragen en de operationele vragen. De modules onveiligheidsgevoelens en de beoordeling van het politieel functioneren heeft vooral betrekking op zaken van strategische aard; vanuit dit opzicht is een federale financiering aangewezen. Terwijl de modules buurtproblemen en andere politiecontacten eerder operationele informatie opleveren.
- Als laatste is er de monitor-plus; deze zou eerder operationele informatie bevragen ten voordele van het lokale niveau. Het zijn de lokale entiteiten die beslissen of ze hier al dan niet in meestappen. Het is niet zozeer de hoofdbetrachting van dit lokale instrument om een volledig gestandaardiseerde vragenlijst te maken, want deze kan immers nooit voldoen aan alle lokale behoeften die leven in de 589 gemeentes. Het gaat er eerder om een 'tool' aan te bieden, met een ondersteuning vanuit het federale niveau.

4.3. De wetenschappelijke behoefte

Heel wat behoeften worden uitgedrukt op de diverse niveaus in het veiligheidsmonitor-verhaal. Er wordt door academici vastgesteld dat er nauwelijks onderzoek verricht werd met betrekking tot de resultaten van de veiligheidsmonitor. Het zou bijvoorbeeld interessant zijn mocht men de resultaten van slachtofferschap op federaal niveau door een academische onderzoeksploeg laten analyseren. Naast het bieden van een dieper inzicht in het slachtofferschap en aangiftegedrag, zou dit een grote meerwaarde betekenen op beleidsmatig vlak.

Meestal werd in het verleden onderzoek verricht betreffende meer methodologische kwestie. Het gevoelen overheerst in wetenschappelijke kringen dat er te weinig aandacht werd besteed aan de resultaten die uit het instrument voortvloeiden. Sommige wetenschappers wijten dit aan een te moeilijke toegankelijkheid van de gegevens, hoewel de Directie van de nationale gegevensbank, DSB, uitdrukkelijk stelt dat deze beschikbaar zijn voor wetenschappelijk onderzoek. Precies op dit vlak bestaan er dus uiteenlopende gezichtspunten. Zonder ons uit te spreken over de grond van deze aangelegenheid is het aangewezen hieromtrent transparantie en duidelijke procedures te voorzien in de toekomst.

5. Het nieuwe model

5.1. Huidige stand van zaken

De veiligheidsmonitor, in opdracht van de Minister van Binnenlandse Zaken, georganiseerd door de Federale Politie, algemene Directie van de Operationele ondersteuning, Directie van de nationale gegevensbank, is een gestandaardiseerde bevolkingsbevraging. De enquête bevat vragen over buurtproblemen, onveiligheidsgevoelens, slachtofferschap en aangiftegedrag, alsook over de contacten tussen de burgers en de politiediensten, over de werking van de politiediensten en over de achtergrondkenmerken van de respondent. De afname van de veiligheidsmonitor wordt georganiseerd op het federale en het lokale niveau. Beide monitoren komen tot stand via een toevalssteekproef. Bij het lokale is dit een enkelvoudige, terwijl dit bij de federale een gestratificeerde steekproef is. Het betreft een nationale steekproef, representatief voor de inwoners van 15 jaar en ouder en verdeelt over de gewesten en de acht gemeentetypes. Voor de federale monitor betekent dit dat er respondenten worden bevraagd in gemeentes die geen lokale monitor uitvoeren. De verdeling van de respondenten over gewesten en gemeentetypes gebeurt proportioneel volgens de inwonersaantallen. De geografische spreiding van de respondenten binnen elke gemeentetype dient zo optimaal mogelijk te zijn. Parallel met de federale veiligheidsmonitor, worden enquêtes afgenomen op het lokale niveau.

In 2004 werd de lokale monitor georganiseerd in 73 gemeentes met een veiligheids- en preventiecontract. Indien de gemeente deel uitmaakt van een meergemeentezone, worden bijkomende enquêtes uitgevoerd in de andere entiteiten van deze zone om zodoende ook tot valabele gegevens voor het zoneniveau te komen. In totaal worden in 58 zones de huidige lokale veiligheidsmonitor afgenomen. Het aantal lokale veiligheidsmonitoren kan toenemen als andere gemeenten aansluiten bij het initiatief en de genoemde gemeenten kunnen het marktonderzoeksbureau vragen bijkomende enquêtes uit te voeren.

5.2. Het nieuwe model

5.2.1. De ‘geoptimaliseerde’ veiligheidsmonitor

Na de behoefteanalyse en de gesprekken in de focusgroepen bleken de noden dermate uiteenlopend, dat men nooit kan voldoen aan alle behoeften. Een ideaal model bestaat niet en het zou ook een illusie zijn om dit te willen creëren. Niettemin kan men pogen zo dicht mogelijk aan te sluiten bij datgene waar alle mogelijke gebruikers van de veiligheidsmonitor zich kunnen in vinden. Als basis voor de ontwikkeling van een nieuw model wordt de huidige veiligheidsmonitor gehanteerd. Het is noodzakelijk om de vergelijkbaarheid met de voorbijgaande jaren te garanderen. Het uitgangspunt is zo weinig mogelijk veranderingen aanbrengen in de vragenlijst.

De constructie van de veiligheidsmonitor wordt in voorliggend model gewijzigd.

Voor alle duidelijkheid, wordt alles uitgelegd, gebruik makende van kolommen (zie tekening), meer bepaald:

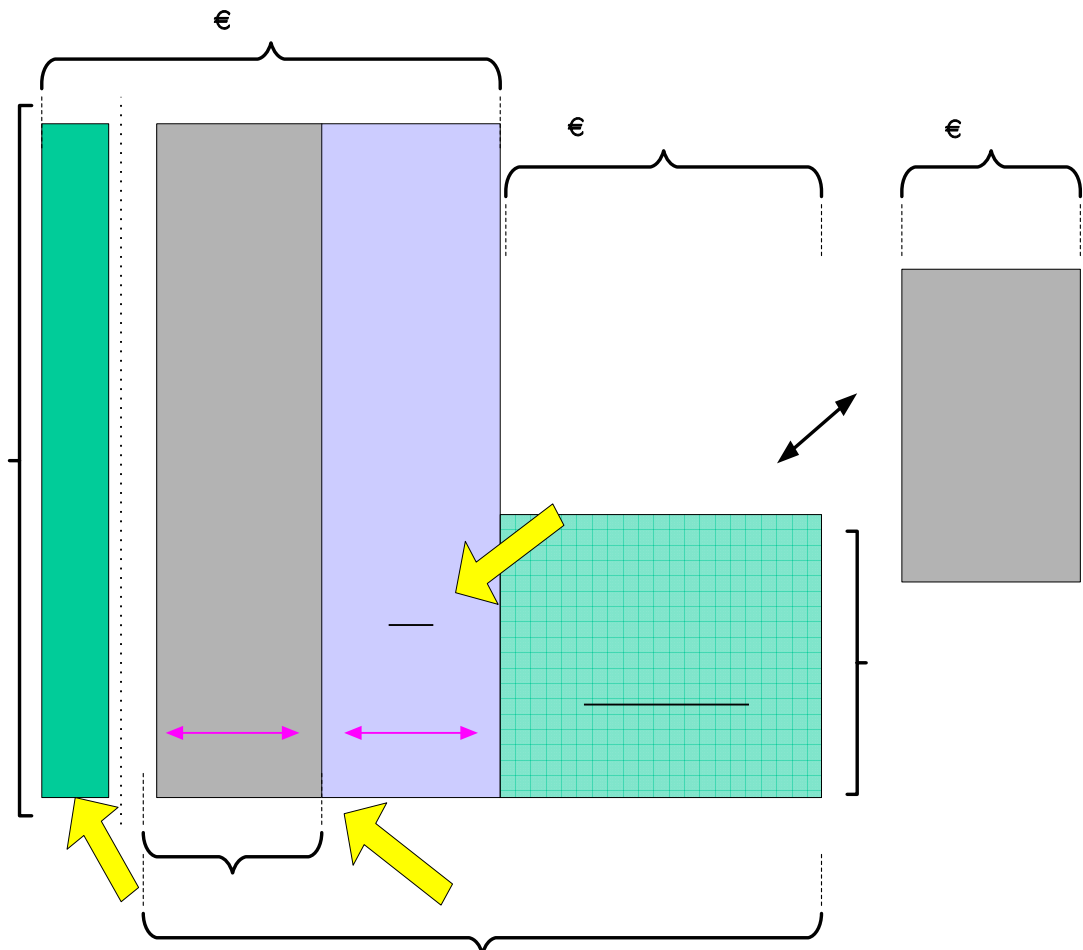
kolom 1: crime concern

kolom 2: slachtofferschap en aangiftegedrag

kolom 3: onveiligheidsgevoelens, beoordeling van het politiefunctieneren, andere politiecontacten

kolom 4: buurtproblemen, beoordeling van het politiefunctieneren en andere politiecontacten

kolom 5: monitor-plus

5.2.1.1. Crime concern

Een maat voor perceptie van het fenomeen door de bevolking, lijkt zowel op lokaal als federaal niveau aangewezen. De inschatting of beoordeling door de bevolking van de prioriteit waarmee de overheid het probleem zou moeten aanpakken, is een noodzakelijke aanvulling op de objectieve metingen van de ernst van de fenomenen. Immers naast de objectieve kenmerken, speelt de subjectieve perceptie of beoordeling van het belang van de fenomenen een belangrijke rol bij de keuzes die de overheid zal maken in verband met het prioritair aan te pakken fenomeen. Hier wordt in het bijzonder verwezen naar de prioriteiten die vastgelegd zijn in het nationale veiligheidsplan. Voor het meten van Crime Concern zou aan de veiligheidsmonitor een vraag (met twee deelvragen) toegevoegd kunnen worden. Een bevraging van 3.000²⁹ respondenten toonde in het verleden aan dat dit aantal voldoende is om kennis te verwerven van de prioritaire aanpak volgens de bevolking.

²⁹ Zie Crime Concernbevraging van 2001

Er bevindt zich een stippellijn tussen de eerste kolom en de resterende kolommen. De vraag inzake crime concern in de monitor opnemen lijkt een waarschijnlijke oplossing, een aparte bevraging organiseren is (met ongeveer 10 vragen, 2,40 minuten) zal de bevraging verlengen. Gezien de huidige afname een gemiddelde duur heeft van 28 minuten, lijkt de opname van de crime concern-vraag weinig zinvol. Een 3000-tal die de monitor beantwoorden, kunnen deze vraag voorgeschoteld krijgen. Onderzoek toonde echter aan dat deze vraag belangrijke implicaties kunnen hebben op de antwoorden³⁰. Deze vraag dient dan ook op het einde van de bevraging gesteld te worden.

5.2.1.2. De mini-monitor

De mini-monitor beantwoordt in voorliggend model aan verscheidene behoeften die leven op het federale en het lokale veld.

5.2.1.2.1. De tweede kolom

De tweede kolom bevat de module ‘slachtofferschap en aangiftegedrag’. Het is belangrijk om een zo correct mogelijke inschatting te maken van het dark number (of de meldings- en aangiftepercentages per delictsoort). Dit is de enige betrouwbare maat die een eventuele brug kan slaan tussen de gepleegde criminaliteit en de politieel geregistreerde criminaliteit. Voor deze maat is voor het federale niveau een hogere betrouwbaarheidsgraad noodzakelijk, dan deze momenteel voorhanden, omdat bepaalde delicten in zeer kleine absolute aantallen aangemeld worden. Een grotere steekproef zou in dit geval een verbetering betekenen. Met de lokale steekproef, die resulteert in 350 bevroegden op zonaal niveau, kan men op lokaal niveau weinig aanvangen met de cijfers over ‘slachtofferschap en aangiftegedrag’, gezien het kleine aantal slachtoffers, die zich in deze steekproef bevinden (+/- 10%). Een dergelijk aantal laat immers geen verdieping van de analyse op loutere slachtoffers toe. Men kan dit wel op het niveau van het gerechtelijke arrondissement. Daarom wordt voor de module ‘slachtofferschap en aangiftegedrag’ een steekproeftrekking op het niveau van het gerechtelijke arrondissement voorgesteld. Op die manier kan men meer valabele uitspraken doen op het federale niveau en zijn meer representatieve uitspraken op het niveau van het gerechtelijke arrondissement (en alle bovenliggende geografische aggregatieniveau’s) mogelijk.

5.2.1.2.2. De derde kolom

In de derde kolom, eveneens het tweede deel van de mini-monitor, zijn volgende modules weergegeven; onveiligheidsgevoelens, beoordeling van het politiefunctioneren en andere politiecontacten. Momenteel zijn er heel wat zones die op geen enkele manier gebruik maken van de veiligheidsmonitor. Men kan lokaal opstappen maar gezien de hoge kost beslissen velen dit niet te doen. Om aan deze hoge kost gedeeltelijk tegemoet te komen wordt in de derde kolom een federale financiering op het zonale niveau voorzien. Dit betekent een bevraging van 350 respondenten in iedere zone voor de module ‘onveiligheidsgevoelens’ en voor enkele vragen uit de modules ‘beoordeling van politieel functioneren’ en ‘andere politiecontacten’. De reden waarom een federale financiering voor deze modules wordt aangewezen, is omdat deze voornamelijk nuttige federale beleidsinformatie verschaft. Binnen de modules ‘beoordeling van het politieel functioneren’ en ‘andere politiecontacten’ wordt een onderscheid gemaakt tussen operationele en strategische vragen. De vragen die zich situeren op een strategisch niveau (implementatie COP, objectieve veiligheid) zijn vragen die eerder het federale niveau dienen, terwijl aan de operationele vragen meer belang gehecht wordt op het lokale niveau.

In de derde kolom kunnen voornamelijk de meer strategische vragen gesteld worden uit de module ‘beoordeling politiefunctioneren’ en ‘politiecontacten’.

---

³⁰ zie Limburgs onderzoek, 2005

5.2.1.2.3. De vierde kolom

In de vierde kolom komen volgende modules aan bod; ‘buurtproblemen’ en de resterende vragen van de modules ‘beoordeling van het politiefunctieambtenaren’ en ‘andere politiecontacten’. Deze bevatten hoofdzakelijk operationele vragen en kunnen zowel het federale als het lokale niveau dienen.

Voor de vierde kolom kan de huidige toestand behouden worden. De financiële middelen reiken immers niet oneindig ver opdat ook hier het federale niveau zou instaan voor de financiering. Voor dit stuk van de monitor krijgen de zones en/of de gemeentes de mogelijkheid om lokaal op te stappen. Voor diegenen die de veiligheidsmonitor reeds verscheidene malen uitvoerden, wordt ervoor gepleit de huidige situatie te behouden, opdat de vergelijking doorheen de tijd en ruimte verder kan gemaakt worden.

5.2.1.3. De monitor-plus

De vijfde kolom bestaat uit een nieuw gedeelte: de monitor-plus. Dit is een monitor ten voordele van het lokale niveau die nog meer operationele informatie bevat dan deze voorhanden in het tweede deel van de mini-monitor. De monitor plus vormt dan een zeer lokale aanvulling op de mini-monitor. Het doel van de monitor-plus is om de lokale entiteiten iets aan te bieden vanuit het federale niveau, dat operationeel is en hen een oplossing biedt voor het in kaart brengen van de mening van hun inwoners over lokale fenomenen. Het federale niveau kan de nodige ondersteuning bieden aan de lokale autoriteiten, die zelf geacht worden het instrument te financieren.

5.2.2. De periodiciteit

De beleidsmakers opteerden ervoor de lokale beleidscyclus op een vierjaarlijkse termijn te brengen. Het lijkt dan ook aangewezen de periodiciteit van de veiligheidsmonitor af te stemmen op deze beleidsbeslissing. Dit betekent dat de mini-monitor om de vier jaar kan worden afgenomen. De monitor-plus kan afgenomen worden afhankelijk van de financiële middelen die een politiezone en/of gemeente heeft.

5.2.3. De telefonische bevraging

Niet alleen blijkt uit de behoefteanalyse dat heel wat lokale respondenten zich vragen stellen omtrent de telefonische bevraging, ook eerder wetenschappelijk onderzoek toonde aan dat bepaalde groepen, bijvoorbeeld alleenstaanden en jongeren³¹, bijna systematisch worden uitgesloten. Andere problemen die zich stellen en de verschillende afnamemethoden, inclusief de mixed mode survey en de voor- en nadelen van de wijze van afname, worden uitvoerig beschreven in de volgende titel.

Bij de monitor-plus kan een totaal andere manier van bevragen plaatsvinden, afhankelijk van de financiële middelen die ter beschikking zijn.

5.3. Methodologische aspecten: steekproeftrekking en wijze van afname

5.3.1. De steekproeftrekking bij de veiligheidsmonitor

“De toevalssteekproef is een steekproef waarbij elke steekprofeenheid een berekenbare kans heeft om in de steekproef te worden opgenomen.”

---

³¹ Supra, PICKERY, J., CARTON, A.

Voor de lokale veiligheidsmonitor worden enkelvoudige toevalssteekproeven getrokken op het niveau van de gemeente of de politiezone. Bij deze vorm van steekproeftrekken heeft elke elementaire eenheid van de populatie (huishoudens) eenzelfde kans om in de steekproef opgenomen te worden. Dit kan verwezenlijkt worden als men lijsten heeft waarop alle eenheden staan (het steekproefkader). Met behulp van toevalsgetallen kunnen deze eenheden worden geselecteerd³². In 2004 werd in 73 gemeentes met een veiligheids- en preventiecontract en de bijhorende politiezones een lokale veiligheidsmonitor uitgevoerd. De steekproef op het niveau van de gemeente of de politiezone omvat 350 enquêtes, getrokken uit de Belgacombestanden³³. Voor de vijf grote steden is dit aantal echter opgetrokken tot 400. Als gemeente/politiezone kan men bijkomende enquêtes laten uitvoeren. Het aantal lokale monitoren kan toenemen mits gemeentes en/of politiezones beslissen 'lokaal op te stappen'. Het toepassen van een pre- en poststratificatie wordt toegepast om rekening te houden met de verdeling van de bevolking over de verschillende gewesten, provincies en gemeentetypologie enerzijds en leeftijd en geslacht anderzijds³⁴.

Voor wat de federale veiligheidsmonitor betreft, wordt gebruik gemaakt van een gestratificeerde toevalssteekproef. In essentie worden de lokale monitoren aangevuld middels een federale steekproef in die gemeenten waar geen lokale monitor werd uitgevoerd. De verdeling van de respondenten over de gewesten en de gemeentetypes gebeurt proportioneel volgens de inwonersaantallen. De geografische spreiding van de respondenten binnen elk gemeentetype dient zo optimaal mogelijk te zijn.

5.3.2. De uitval van steekprofeenheden

Er kan een onderscheid gemaakt worden tussen totale non-respons en item non-respons. Bij de totale ontbreekt alle informatie, terwijl dit bij de item non-respons minder het geval is. Als een delicate vraag wordt gesteld, bijvoorbeeld een vraag naar inkomen of politieke voorkeur, dan bestaat er een reële kans dat er geen antwoord komt. In meer academische kringen slaagt men er in deze te verminderen door toepassing van bepaalde methodieken. Verschillende factoren kunnen aan de basis liggen voor uitval voor eender welke wijze van afname: weigering (non-response), niet-bereikbaarheid (afwezigheid), onbereikbaarheid (ziekte, overlijden, ...) en een verkeerde selectie.

Aan deze laatste twee redenen van uitval, kan men de door het treffen van maatregelen deze tot een minimum proberen te herleiden. Het feit dat iemand weigert of dat men niet bereikbaar is, is op het eerste gezicht minder direct op te lossen. Het is hierbij van bijzonder groot belang dat in de meeste gevallen de respondenten zelf beslissen of ze al dan niet wensen de bevraging te beantwoorden. Het is niet zozeer het toeval dat een rol speelt, wat dikwijls onterecht gesuggereerd wordt. In de wetenschappelijke wereld hoeven sociaal wetenschappers hier niet meer van overtuigd te worden, meer nog, ze zullen zich specifiek gaan toespitsen op de redenen van de non-respons. Zij gaan uit van de hypothese; "De non-respons hangt systematisch samen met bepaalde relevante kenmerken uit het onderzoek".

Als men wil nagaan in hoeverre de uitval toevallig is, moet deze vergeleken worden met de respons door middel van een specifieke non-respons analyse. Dit kan, zoals reeds aangegeven door Billiet, Pleysier, Pickery and Hajnal in 1998, onder meer gericht op de veiligheidsmonitor, op volgende manier: "Het zou goed zijn om van degenen die een interview weigeren minimale informatie te

³² Supra, BILLIET, J.B.

³³ Gelet op de grootte en het opzet van de steekproef, worden de personen die deel uitmaken van de steekproef at random getrokken. Hierbij wordt gebruik gemaakt van het telefoonbestand op basis van vaste nummers. Bedrijven, instellingen en particulieren met een privé-nummer blijven buiten beschouwing. Men vraagt naar de persoon die ouder is dan 15 jaar, de reden hiervoor is tweevoudig van aard. Men wil dat de geïnterviewde valabele uitspraken kan doen zowel over het huishouden als over zichzelf. Door het toepassen van de 'verjaarmethode' wordt de persoon geselecteerd, die dus ouder dan 15 is en het eerst jarig is. Op die manier streeft men de representativiteit na op huishouden- en persoonsniveau.

³⁴ Veiligheidsmonitor 2004, leeswijzer bij de tabellenrapporten, Federale Politie, Algemene Directie van de Operationele Ondersteuning, Directie van de Nationale gegevensbank Beleidsgegevens.
http://www.poldoc.be/dir/dgs/dsb/document/vms2004/monitor2004_nl_poldoc/nl/notas/leeswijzer_2004.pdf
{01/09/2005}

verzamelen en bij te houden over de reden van weigering en over enkele kenmerken. Dit zou naar de weigerende respondent toe kunnen verantwoord worden door erop te wijzen dat inzicht in wie weigert van belang is voor het onderzoek”³⁵.

Een mogelijke oplossing, om de non-respons te doen dalen, bij een face to face interview is een goede en degelijke training van de interviewer³⁶.

De effecten van de vraagverwoording en de context waarin bepaalde vragen worden gesteld, spelen eveneens een rol. Wat vaak vergeten wordt of helemaal niet meegedeeld wordt bij de weergave van de resultaten, zijn de vragen. Dit wordt gezien als een bijzonder grote tekortkoming want deze oefenen een invloed uit op de antwoorden. Onder meer heeft de overtuigingskracht van de vraag een invloed op het antwoord. Daarnaast spelen de omstandigheden waarin de vragen worden gesteld een rol. Bijvoorbeeld is er een verschil als men een gelijkaardige vraag stelt met antwoordcategorieën (gesloten vraag) of zonder (open vraag). Vaak steekt in de antwoordcategorieën onbedoelde informatie, die een tendens kan teweegbrengen van altijd het midden te kiezen als er een numerieke antwoordschaal wordt gegeven. Ook het referentiekader van de ondervraagde speelt een rol, zo is onder meer de context van de vragen belangrijk.

5.3.3. De afnamemethodiek van de veiligheidsmonitor

5.3.3.1. De telefonische afname

De veiligheidsmonitor werd tot op heden telefonisch afgenomen. Het feit dat heel wat respondenten over geen klassieke telefoonaansluiting beschikken, baart niet alleen DSB/B en de gebruikers van de veiligheidsmonitor zorgen, ook menig academici ontfermden zich reeds over dit vraagstuk. Bovendien leidt het toenemende GSM-gebruik er toe dat bepaalde groepen meer of minder kans hebben om bevestigd te worden. In maart 2005 voerde de Administratie Planning en Statistiek van het Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, een onderzoek naar de representativiteit van telefonische surveys in Vlaanderen. Een interessante onderzoeksvraag in het APS-rapport³⁷ is; of men geen gemengde steekproef kan trekken; vaste telefoonlijnen en GSM-nummers. Dit is het geval in Finland waar lijsten met GSM-nummers ter beschikking zijn. Zij garanderen de representativiteit door de steekproef op het niveau van het bevolkingsregister te trekken en telkens een respondent wordt geselecteerd, wordt zijn telefoonnummer opgezocht. Voor bepaalde respondenten zonder telefoontoestel impliceert dit een face to face enquête. Belangrijk is het verschil in steekproefeenheid; bij een vast toestel is dit het huishouden, terwijl dit bij een mobiel nummer het individu is. Een bijkomend gegeven is de mogelijkheid dat één huishouden in het bezit kan zijn van meerdere GSM-nummers. Op die manier heeft dit huishouden meer kans om geselecteerd te worden dan een ander. Deze werkwijze, zoals momenteel in Finland toegepast, is echter niet haalbaar in België omdat er geen lijsten van GSM-nummers ter beschikking zijn.

Het op zoek gaan naar alternatieven voor wat betreft de afnamemethodiek van de veiligheidsmonitor is de volgende stap. Diegene die meest haalbaar lijken, zijn een schriftelijke bevestiging of een face to face interview. Echter is de realisatie van een face to face enquête bijzonder moeilijk gezien de grootschaligheid van dergelijke bevestigingsbevestiging. Dit zou eveneens een gigantische kost met zich meebrengen (personeel, verplaatsingskosten e.d.). De postenquête is echter een veel soepeler vorm van bevestiging, doch de hoge non-respons wordt als negatief beoordeeld. Niettegenstaande dit kan door het toepassen van Dillman zijn Total Design Method (de respondenten voorzien van drie follow-up mailings) aanzienlijk verlaagd worden³⁸, weze het dat een postenquête nooit tot een gelijkaardige respons aanleiding zal geven als een face-to-face of een telefonische benadering. Naast het risico van

---

³⁵ BILLIET, J., PLEYSIER, S., PICKERY, J., HAJNAL, I., *Methodologische ondersteuning van de veiligheidsmonitor: Opmerkingen vanuit het IPSO*, Leuven, IPSO-Bulletin 1998/30, 1998, p.81.

³⁶ LOOSEVELDT, G., *Handleiding voor interviewers: het face to face interview*, Afdeling dataverzameling en analyse. Instituut voor Sociaal en Politiek Opinieonderzoek Centrum voor Survey-Methodologie, Leuven, 2002, p.69.

³⁷ Supra

³⁸ DILLMAN, D.A., *Mail and telephone surveys. The total design method*, New York, Wiley, 1978.

de hoge non-respons, is de schriftelijke bevraging niet aangewezen bij de veiligheidsmonitor omdat er gewerkt wordt met doorverwijzingen (routing). Dit wordt geïllustreerd aan de hand van een concreet voorbeeld; “Indien nee, ga dan naar vraag X, indien ja, ga dan naar vraag Y...”. Door de complexe routing in de monitorvragenlijst zou er teveel verwarring ontstaan bij schriftelijke afname.

5.3.3.2. Mixed-mode survey

Eender welke afnamemethodiek brengt nadelen met zich mee. Het ziet er naar uit dat op dergelijk grootschalig niveau alleen de telefonische bevraging een doeltreffend antwoord biedt. Deze keuze impliceert echter steeds het risico van selectieve uitsluiting van bepaalde respondentengroepen (cfr. supra).

Volgende zaken worden voorgesteld om dit probleem te verhelpen. Ten eerste moet men een zicht krijgen op de groep die niet telefonisch bevraged wordt. Hoogstwaarschijnlijk zijn dit personen met een GSM-toestel, personen zonder een vaste lijn en/of personen die de taal niet machtig zijn. Inzicht krijgen in de non-respons bij face-to-face enquêtes is niet moeilijk³⁹, de enquêteurs zouden deze kunnen bijhouden en op die manier ziet men welke groepen bereikt worden en welke niet. Het is aangewezen dat men over populatiegegevens beschikt om de survey respons mee te vergelijken. In veel surveys, weegt men na stratificatie. Als men, voor wat betreft de veiligheidsmonitor, zou beschikken over duidelijke populatiegegevens, bijvoorbeeld het rijksregister of kieslijsten, dan kan men het telefonische bestand linken met deze gegevens. Op die manier kan perfect in kaart gebracht worden wie wel en wie niet deelneemt. Echter stellen zich hier twee fundamentele problemen; ten eerste de beschikbaarheid van een bevolkingsregister en/of kieslijsten. Het verkrijgen van deze lijsten zou een bijzonder moeilijke en omslachtige procedure zijn, dit omwille van de privacyregelgeving. Overigens laten kieslijsten, welke betrekking hebben op personen die 18 jaar of ouder zijn, niet toe jongeren vanaf 15 jaar te selecteren. Ten tweede moet men rekening houden met het verschil in steekproefeenheid, namelijk dat van én het huishoudenniveau én van het individuele niveau.

Eenmaal de uitgesloten populatie bekend is, kan deze selectief bijkomend face to face bevraged worden. Er kan geopteerd worden voor een face to face interview omdat deze methode kwalitatief rijk materiaal aanlevert. Resultaat-gewijs kan men naderhand nakijken of de antwoorden van de uitgesloten populatie (die face to face werd bevraged), systematisch afwijken van de telefonische antwoorden.

Het hanteren van verschillende methodes, wordt in de wetenschappelijke literatuur beschreven als ‘mixed-mode design’. Er zijn drie redenen waarom men verschillende methodieken kan hanteren⁴⁰; namelijk de lage respons op bepaalde surveys, de lage kost en het feit dat als men aan individuen een keuze uit methodes aanbiedt, dit een hogere respons zou teweeg brengen. Het mengen van bepaalde methodieken heeft echter zijn gevolgen; het is bijvoorbeeld best mogelijk dat dezelfde vraag een verschil in antwoord teweegbrengt in een telefonisch interview en een face to face interview⁴¹. Hier zijn drie redenen voor verantwoordelijk; 1) de aan- of afwezigheid van een interviewer, 2) het gebruik van communicatie, auditief of visueel en 3) of de controle van de antwoordstimulus bij de interviewer of de respondent ligt⁴². Daarnaast bestaat het risico dat door het gebruiken van allerlei methodieken, verschillende antwoorden gegeven worden op verschillende vragen. Dit niet zozeer omdat men een andere mening heeft maar omwille van de afnamemethodiek. Ook hier zoekt Dillman een oplossing; namelijk het gebruik van “unimode designs”. Dit design gebruikt vragen en antwoordmogelijkheden die de kans op verschillende antwoorden reduceert, naargelang de

---

³⁹ Dit moet wel steeds nagestreefd worden.

⁴⁰ DILLMAN, D.A., Navigating the rapids of change: some observations on survey methodology in the early 21st century, *Revision of presidential address to the American Association for Public Opinion Research*, May 18, 2002, St.Petersburg, Florida

⁴¹ DILLMAN, D.A., CHRISTIAN, L.M., *Survey Mode as a Source of Instability in Responses across Surveys*, Revision of paper presented at the Workshop on Stability of Methods for Collecting, Analyzing and Managing Panel Data, American Academy of Arts and Sciences, Cambridge, MA, March 26-28, 2003.

⁴² DILLMAN, D.A., *Mail and Internet Surveys. The Tailored Design Method*, Second Edition, New York, John Wiley & Sons, 2000, p.464.

afnamemethodiek die gebruikt wordt⁴³. Ondanks de tekortkomingen wordt door Dillman D.A., Phelps G., Torkora R., Swift K., Kohrell J. en Berck J (2001)⁴⁴ aangegeven dat de mogelijkheid er in bestaat om het probleem van de non-respons van de telefonische interviews op te lossen door gebruik te maken van een andere bevragingwijze.

---

⁴³ BACHMAN, R., SCHUTT, K.L., *The Practice of Research in Criminology and Criminal Justice*, Second Edition, Thousand Oaks, Sage Publications, 2003, p. 404 .

⁴⁴ DILLMAN, D.A., PHELPS, G., TORKORA, R., SWIFT, K., KOHRELL, J., BERCK, J., *Respons Rate and Measurement Differences in Mixed Mode Surveys. Using Mail, Telephone, Interactive Voice Response and the Internet*. 2001

6. De mini –monitor

6.1. Inleiding

Doorheen de behoefteanalyse, de gesprekken met de focusgroepen en de begeleidingscomités kwamen de problemen en de problematische vragen duidelijk tot uiting. Allereerst wordt per module aangegeven welke de suggesties zijn van de onderzoeksploegen, om vervolgens in te gaan op de opmerkingen van het begeleidingscomité, daarna worden de resultaten van de testing weergegeven om tenslotte een duidelijk voorstel te maken welke vragen zouden kunnen toegevoegd, geweerd of veranderd worden. Het gaat uiteraard om suggesties, welke worden weergegeven in een kader.

6.2. Situering van de testing

De testing van de mini-monitor en de monitor plus (waar in het volgende hoofdstuk aandacht aan wordt besteed) gebeurde door het onderzoeksbureau MAS (Market Analysis & Synthesis) uit Leuven. De studie betrof een steekproef met een gerapporteerde basis van N= 136, afgenomen in een Brusselse politiezone. Naast de mini monitor werden enkele ‘operationele’ vragen gecreëerd voor de monitor plus; deze werden getest in een Brusselse gemeente. Er werd gekozen voor een zone rond Brussel omwille van de tweetaligheid; zowel de Nederlandstalige als Franstalige vragenlijst diende immers getest te worden. Van de 136 geïnterviewden waren 72 respondenten Nederlandstalig en 64 Franstalig. Procentueel uitgedrukt betekent dit 52,9% Nederlandstaligen en 47,1% Franstaligen. Wat betreft de verdelingen onder de politiezone werden 30 Nederlandstaligen bevraagd en 35 Franstaligen in één gemeente. Dit impliceert een totaal van 65 enquêtes in de Brusselse gemeente. De overige enquêtes, namelijk 71 (met 42 Nederlandstaligen en 29 Franstaligen) werden afgenomen in de twee andere gemeentes van de politiezone. Een zeer belangrijke opmerking is dat representativiteit bij de testing geen prioriteit was, omwille van de beperkte financiële middelen.

De steekproeftrekking was aselekt, dus iedere telefoonabonnee woonachtig in de politiezone had evenveel kans om opgebeld te worden. Er werd daarvoor gebruik gemaakt van de Belgacom Directories, en dit naast de elektronische bestanden van Belgacom die i.s.m. Promedia op CD-Rom ter beschikking staan. De respondenten werden zowel tijdens de dag als ’s avonds na 17h en op zaterdag gecontacteerd om er voor te zorgen dat de bevraagde populatie maximaal normaal verdeeld was. Bij de contactname werd gevraagd naar de eerstvolgende aanwezige persoon die verjaart en 15 jaar of ouder was.

Vooraleer aandacht te besteden aan de toegevoegde of gewijzigde vragen, worden enkele algemene opmerkingen gegeven;

1) Veel respondenten werden reeds slachtoffer van een delict. In het algemeen wordt bij de afname van de veiligheidsmonitor een slachtofferschappercentage van 10% vastgesteld. Echter gedurende deze testing lag dit percentage veel hoger, met name meer dan 50%. Dit zal gevolgen hebben voor de totale duur van afname.

2) De monitor-plus werd getest in een willekeurige Brusselse gemeente met een veiligheids- en preventiecontract. De afnameduur van de plus betrof 07:38. Vooral de open vragen, die inherent en noodzakelijk zijn voor dergelijk instrument, zijn hier onder meer verantwoordelijk voor.

3) De afnametijd van de (*mini-*)monitor nam zeer veel tijd in beslag, met name werd een gemiddelde van 42 minuten vastgesteld. Dit heeft ongetwijfeld invloed op het aantal respondenten maar ook op de kwaliteit van de antwoorden. Na 30 minuten is het denkbeeldig dat de aandacht verminderd en schakelt men misschien over op ‘automatische piloot’ om zo vlug mogelijk de enquête af te ronden. In het algemeen is de monitor vrij lang om deze telefonisch af te nemen.

4) Hoe langer de enquête, hoe lager het aantal respondenten. Immers werd gezegd in het begin van de enquête dat deze 25 minuten in beslag zou nemen, dankzij deze mededeling haken heel wat respondenten reeds in een vroeg stadium af.

Er waren twee fundamentele verschillen tussen de test en de veiligheidsmonitor zoals deze momenteel in werkelijkheid wordt afgenomen. Ten eerste krijgen de potentiële respondenten een brief met daarin de nodige uitleg over het doel van de enquête, bij de afname van de veiligheidsmonitor. In tweede instantie wordt ook de gemiddelde duur vermeld in deze brief.

5) Er is eveneens een ‘natuurlijke selectie’ onder de respondenten; er zijn respondenten die tijd hebben en die tijd vrijmaken voor het beantwoorden van de enquête en er zijn respondenten die geen tijd hebben. Dit brengt bepaalde problemen van representativiteit met zich mee.

6) De complexiteit en de lengte van bepaalde vragen zorgt ervoor dat heel wat respondenten afhaken.

6.3. Gewijzigde en toegevoegde vragen

Voor de toegevoegde en gewijzigde vragen wordt verwezen naar de bijlagen.

6.4. Hoeveel tijd neemt een module in beslag?

Gedurende de testafname van de ontwikkelde mini-monitor en monitor-plus, heeft het testbureau de gemiddelde gependeerde tijd aan een interview weergegeven. Tevens werden de afnametijden van de diverse modules in kaart gebracht. Er werd een gemiddelde afnametijd vastgesteld van 43 minuten voor de monitor, indien de monitor-plus hier niet werd bijgerekend was dit een gemiddelde van 35 minuten. Gezien deze lange duur – en indien men in aanmerking neemt dat een telefonische enquête slechts een 15-tal minuten mag duren – moet men er zich aan te herinneren dat in de test alle modules na elkaar werden afgenomen. Deze groepering was er omwille van financiële redenen, net zoals de vragen die bijkomend werden afgenomen van de monitor-plus.

De raming van de verschillende afnametijden ziet er als volgt uit:

Modules	Vragen	Gemiddelde afnametijd bij de respondenten
Buurtproblemen	2-2c	0:04:57
Politioneel functioneren	3-6	0:02:27
Community policing	6a-12b bis	0:09:36
Onveiligheidsgevoelens	23-30b	0:02:52
Slachtofferschap	31a-97	0:05:25
	98-126	0:00:51
Politionele contacten	127-136	0:01:00
Crime concern	136a-136b	0:02:39
Monitor plus	P1A-P8	0:07:38
Contextuele variabelen	137-163	0:03:53
Introductie en conclusie		0:01:30

Indien men refereert naar het basisschema, kan de gemiddelde afnametijd er als volgt uitzien:

Modules	Vragen
----------------	---------------

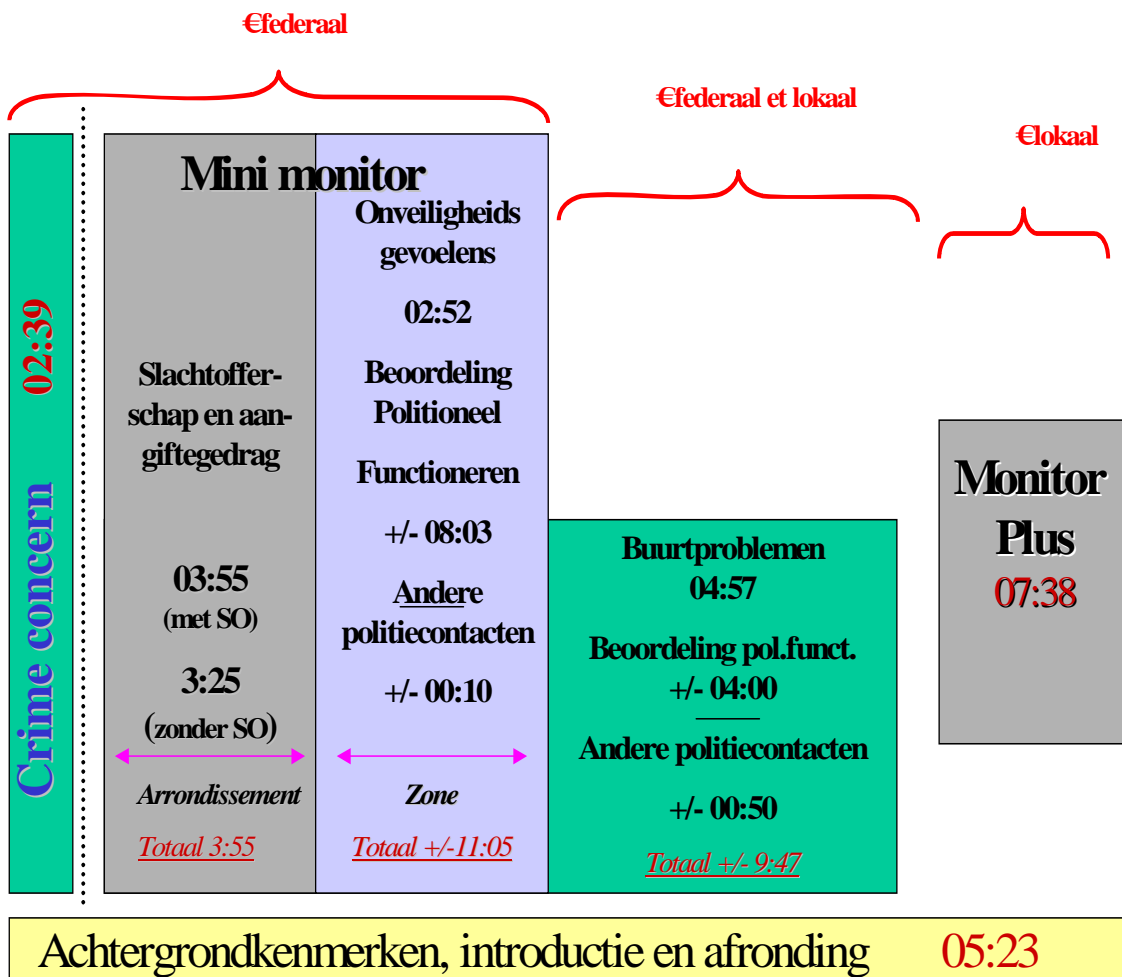
Community policing	Community policing	6a-12b bis	0:09:36
Mini-Monitor	Slachtofferschap	31a-97	0:03:25 ⁴⁵
	Onveiligheidsgevoelens	23-30b	0:02:52
	Politoneel functioneren	3-6	0:02:27
	Andere politiecontacten	127-136	0:01:00
	Contextuele variabelen		0:03:53
		TOTAAL :	0:13:21
Monitor	Buurtproblemen	2-2c	0:04:57
	Politoneel functioneren		
	Andere politiecontacten		
	Contextuele variabelen		0:03:53
		TOTAAL :	0:08:50
Monitor Plus			0:08:00
	Contextuele variabelen		0:03:53
			0:11:53

Indien men de mini-monitor groepeer met de resterende vragen van de monitor, krijgt men een gemiddelde tijd van 19 minuten. De voorgestelde tijd van MAS laat ons niet toe in de nodige details te treden, echter wordt in bepaalde modules een onderscheid gemaakt tussen operationele en strategische vragen. De bedoeling van dit onderscheid is de tijdsduur verminderen.

Op de volgende bladzijde staat dezelfde figuur weergegeven uit het vorige hoofdstuk. Hier geeft deze figuur een beeld van wat de verschillende blokken aan tijd in beslag nemen. Let wel op dat dit een schatting is die resulteert uit de testing. Men mag niet vergeten dat gedurende de testing de blokken niet op verschillende tijdstippen werden afgenomen en dat deze plaatsvond in een verstedelijkt gebied. Dit impliceerde een hoog slachtofferschappercentage: in de tijdsschatting werd met dit laatste zoveel mogelijk rekening gehouden.

Als men de figuur bekijkt, ziet men in eerste instantie de module van crime concern; deze neemt een gemiddelde van 2:39 in beslag neemt. Daarnaast schommelt de module slachtofferschap en aangiftegedrag tussen een 3 (+/-3:25) à 4 (+/-3:55) minuten, afhankelijk van het feit of men al dan niet slachtoffer werd en hoeveel keer. De derde kolom van de monitor neemt een geschat gemiddelde van 11:05 minuten in beslag. Dus stel dat men de mini monitor zou afnemen samen met de achtergrondkenmerken, introductie en afronding dan zou dit ongeveer 19:53 à 21:23 minuten duren. Indien een lokale entiteit beslist lokaal op te stappen betekent dit dat ze voor +/- 9:47 minuten enquêteren dienen te betalen. De monitor plus neemt behoorlijk wat tijd in beslag, dit is te verklaren omdat in de testing vooral open vragen stonden.

⁴⁵ De gemiddelde afnametijd in functie van een geschat slachtofferschappercentage van 10% van de bevroagde respondenten.

7. De monitor plus

7.1. Inleiding

In dit hoofdstuk wordt ten eerste aandacht besteed aan de methodologie van de monitor-plus. Wanneer een zone en/of gemeente geconfronteerd wordt met de opdracht een beleid voor te bereiden of te evalueren in de veiligheidsmaterie en beslist een bevraging te organiseren, dienen een aantal methodologische stappen gezet te worden. Op die manier wordt een nauwkeurige meting mogelijk gemaakt.

Oorspronkelijk leefde in de schoot van DSB de gedachte dat de monitor-plus een vragenbatterij zou inhouden, met de mogelijkheid tot het zelf aanvullen van enkele specifiek gemeente- of themagebonden vragen. Gegeven de diversiteit aan meningen die naar voor kwam tijdens de behoeftepeiling en de erg uiteenlopende meningen van de diverse gebruikers was het voor de onderzoeksploeg echter niet mogelijk deze oorspronkelijke keuze uit te werken in functie van een nieuwe vragenlijst met vaste en variabele modules. Er werd door de onderzoekers geopteerd een niet-exhaustieve inventaris uit te werken met bestaande monitoren of instrumenten die een hulp konden bieden bij het voorbereiden of evalueren van het lokaal veiligheidsbeleid.

7.2. Een aantal algemene beschouwingen

Het was allerm minst de bedoeling om binnen dit wetenschappelijk onderzoek de waarde van de veiligheidsmonitor aan te tasten. Het was dus niet de bedoeling om ervoor te zorgen dat men in het gehele veiligheidsmonitor-verhaal alles kan meten en alles kan vatten. Daarom dient men een onderscheid te maken tussen de mini monitor en de monitor plus. Men kan beide instrumenten niet vervatten in één monitor omdat ze andere behoeften nastreven.

Er dringt zich voor de opdrachtgever een belangrijke keuze op;

“Wil deze informatie voor een strategische omgevingsanalyse (huidige monitor) voor de hele veiligheidssector (in de brede zin van het woord) of voor een operationele omgevingsanalyse (monitor-plus) in functie van de kwaliteitszorg van het politieoptreden in de lokale politiezones”. Dit wordt geïllustreerd met volgend fictief voorbeeld: *“Het is een keuze die zich opdringt vanuit het management-oogpunt. Vanuit management hoek is het zowel belangrijk om over een omgevingsanalyse op systeemniveau te beschikken als feedback te krijgen over het functioneren van de eigen diensten. In een beleidscyclus voor de strategische planning van de (federale en lokale) politie is het belangrijk om over beide soorten informatie te beschikken. Uit een operationele analyse van bijvoorbeeld de Gentse politie zou kunnen blijken dat ze nooit zoveel dossiers van handtassendiefstal hebben opgemaakt als in het laatste jaar. Daarnaast zou uit een strategische omgevingsanalyse kunnen blijken dat er nog nooit zoveel Gentenaars zich het slachtoffer van handtassendiefstal hebben gevoeld. De twee soorten informatie zouden aanleiding kunnen zijn voor discussie over de toekomstige aanpak van handtassendiefstal met alle betrokken actoren én de rol die de politie daarbij kan spelen”*.

Het onderscheid tussen een strategische omgevingsanalyse en een operationele feedback over politiefunctieën lijkt mij een strategisch belangrijk inzicht voor de toekomstige werking van de politie⁴⁶”.

---

⁴⁶ Reactie van een lid van het begeleidingscomité {26/7/2005}.

- Gedurende de behoefteanalyse kwam meermaals tot uiting dat er een grote nood is aan een operationeel instrument: *“Een instrument dat aangeeft wat er precies leeft bij de inwoners van een gemeente, stad of politiezone. Een instrument dat informatie verschaft over de noden en de behoeften van de lokale bevolking.”*

In de focusgroepen waren zowel de lokale als federale deelnemers enthousiast over de creatie van een monitor plus. De respondenten uit de lokale focusgroepen hopen op die manier een instrument te hebben dat er vooral in slaagt om de lokale noden te detecteren. Tevens in de focusgroepen werd gepleit voor een ondersteuning van het federale niveau. In de federale focusgroep wordt de nood erkend van een operationeel instrument, doch ontstaan veel vragen hoe dit zal ingevuld worden.

“Hoe wordt dit ingevuld en hoe ziet dat instrument er precies uit?”

Eveneens in het begeleidingscomité komt deze vraag aan bod.

- De focusgroepen werden de vraag gesteld of de monitor plus een gestandaardiseerd instrument dient te zijn en/of het open vragen moet bevatten. De meningen waren eerder verdeeld. Aangezien het fijnmazige karakter zich bevindt in vragen die net iets specifieker zijn voor de ene zone of gemeente dan voor de andere, betekent dit dat er eerder met open vragen moet gewerkt worden. Vooral lokale respondenten zijn voorstander om in dit instrument open vragen te steken. Men geeft aan dat het noodzakelijk is open vragen te stellen, anders kan men dit instrument niet verkocht krijgen aan de beslissende macht. Open vragen impliceren echter geen enkele vorm van standaardisatie en daar wringt het schoentje. Men maakt zich zorgen over het feit indien dit een instrument op maat is, en er op geen enkele manier een vergelijking mogelijk is met andere gemeentes, steden en/of politiezones.

De monitor plus kan bestaan uit vragen die ingaan op deze uit de veiligheidsmonitor. Er wordt gesuggereerd dat de vragen uit de veiligheidsmonitor niet operationeel genoeg zijn, “dat ze niet genoeg zeggen over bepaalde fenomenen die de burgemeester of de politie belangrijk vindt”.

- Binnen het kader van dit onderzoek wordt het aanbevolen om gebruik te maken van bestaande instrumenten in plaats van telkens nieuwe fijnmazige instrumenten te creëren. Het voordeel van de bestaande instrumenten is dat deze vaak getest werden; men kan dus rekening houden met de positieve en negatieve aspecten van dit instrument. Een ander belangrijk voordeel is dat men op voorhand reeds weet wat men kan verwachten. Het nadeel is dat de inventaris van deze instrumenten beperkt is en dat men niet voor ieder fenomeen, probleem of problematiek een monitor heeft. Op die manier ontstaat misschien vlug de neiging om zelf een bevraging te organiseren. Indien men toch niet kan overtuigd worden dat een bestaand instrument soelaas kan bieden en men kost wat kost een eigen bevraging wil, wordt het aangeraden om alle stappen uit het schema te overlopen. Dit opdat de kans op het maken van een fout aanzienlijk zou verminderen.

7.3. Het schema van de monitor plus

“Een monitor wil op zoek gaan naar de noden en de behoeften van de bevolking”

Dit schema, zie bijlage, dient samen met onderstaande tekst te worden verlopen. De begeleidende tekst kan worden gezien als een soort draaiboek dat men dient te hanteren om tot een monitor plus te komen. Het beschrijft voornamelijk de methodologische aspecten en de methodologische consequenties die iedere keuze met zich meebrengt.

7.4. De methodologie van de monitor-plus

Zoals reeds beschreven, kan dit gezien worden als een soort van draaiboek dat men hanteert als men het schema van de ‘methodologie van de monitor plus’ zal doorwandelen.

7.4.1. Strategisch of operationeel?

Dit is noodzakelijkerwijs de eerste vraagstelling. Er wordt gesproken in termen van ‘dominantie’;

- 1) Dominant strategisch : mini monitor
- 2) Dominant operationeel : monitor plus

Als men op zoek is naar strategische informatie, dient men de mini monitor te hanteren. Volstaat deze niet en wenst men nog fijnmazigere vragen te stellen die operationele informatie opleveren, dan dient men de monitor plus te raadplegen. Aangezien de mini monitor reeds ruimschoots aan bod kwam in andere hoofdstukken, zal hier voornamelijk worden ingegaan op de monitor plus.

7.4.2. SARA methodiek

Om bepaalde zaken op een efficiënte wijze in kaart te brengen, dient men eerst een zicht te krijgen op de omvang en de inhoud van deze zaken (op de grootte van de fenomenen en wat zij vertegenwoordigen). Dit via een gefaseerde aanpak.

Het toepassen van de SARA-methodiek⁴⁷ is een aangewezen onderzoeksdesign. SARA bevat vier hoofdletters die telkens de fase van een onderzoek aanduiden. De eerste S is van 'Screening', waarin het te onderzoeken fenomeen gescreend wordt, met andere woorden in kaart wordt gebracht.

Kernvragen als:

- wat verstaat men onder...?
- Welke vormen van...kunnen zich voordoen?
- Waar doet...zich voor?
- In welke mate doet ...zich voor?

Een antwoord op deze vraag kan gevonden worden door gebruik te maken van diverse methodieken van informatieverzameling. Het woord 'luisteren' maakt een belangrijk onderdeel uit van deze fase.

Eenmaal de problematiek in kaart gebracht, kan men overgaan tot de Analyse. Dit is de tweede letter van SARA. De centrale vraag in de analysefase is "Welke factoren zijn verantwoordelijk voor het ontstaan, instandhouden en bewerkstelligen van ....? Hier draait alles om het 'denken'. Tijdens deze fase dient een input van de gegevens te gebeuren en dringt een optimale verwerking van deze gegevens zich op. Dit alles om te komen tot een adequate analyse die de bouwsteen vormt voor de ontwikkeling van strategieën op maat in de derde fase, namelijk de Responsfase. Het ontwikkelen van deze op maat gemaakte strategieën dient te gebeuren in samenspraak met de relevante partners die inwerken op hetgeen men wil bestuderen, die bijdragen tot het ontstaan ervan of deze bewerkstelligen. Hier is het woord 'doen' op zijn plaats, terwijl in de laatste fase het woord 'evalueren' centraal staat.

De laatste fase, de Assessment-fase, draait rond het daadwerkelijk uitvoeren van een strategie, die gedragen wordt door diverse partners. Dit is een delicaat proces.

7.4.3. Bepaling van het doel van de monitor plus

Het bepalen van het doel: verzamelen van relevante informatie over de bekommelingen van de overheid, van de bevolking of van de doelgroep met het oog op:

- 1) het voorbereiden van het beleid
- 2) het evalueren van een beleid

Het louter objectiveren of analyseren van een fenomeen, probleem of problematiek kan uiteraard ook een doel op zich zijn.

---

⁴⁷ BRAGA A.A., e.a., Problem oriented policing in violent crime places: a randomized controlled experiment, *Criminology*, 1999, vol 37., nr 3, 541-580; SHERMAN L.W., GOTTFREDSON D. Appendix: Methodology for this Report. In SHERMAN L.W., GOTTFREDSON, D., MACKENZIE, D., ECK J., REUTER P., BUSHWAY S. (eds). *Preventing crime: what works, what doesn't work, what's promising?*, 1995, Appendix 1-20; SHERMAN L.W., Hot spots of crime and criminal career of places. In EYCK J.E., WEISBURD D. (red.), *Crime and place: Crime Prevention studies*, volume 4, New York, Willow Tree Press, 1995, 361.

Aan de hand van een aantal kernwoorden kan een onderscheid worden gemaakt tussen voorbereiden en evalueren en duidelijk worden wat de doelstelling impliceert. Daarna wordt even dieper ingegaan op het inhoudelijke aspect.

- Het voorbereiden van het beleid

Dit is in de meeste gevallen een **scanning** die gericht is op de **detectie van prioriteiten**. Men kan op zoek gaan naar allerlei gegevens, inclusief **statistische**. Belangrijk is dat het voorbereiden van een beleid **nog geen project** impliceert. De voorbereiding gebeurt uiteraard **voor het evalueren** van een beleid.

“De publieke overheid wenst een beleid te hanteren dat gericht is op het beantwoorden van of voorkomen van een fenomeen, een problematiek of een probleem dat aan het licht werd gebracht, dat gekend is en dusdanig erkend wordt”

- Het evalueren van een beleid

Dit kan gebeuren **nadat** men een beleid heeft voorbereid en toegepast. Een **0-meting** en een **nameting** zijn metingen die bij het evalueren zeer belangrijk zijn en vaak al op voorhand vastliggen. In tegenstelling tot de beleidsvoorbereiding primeert de **projectmatige aanpak** bij de beleidsevaluatie.

“In algemene zin, de evaluatie van een openbaar beleid heeft als doel de doeltreffendheid van dat beleid te beoordelen, door de resultaten ervan te vergelijken met de beoogde doelstellingen en de aangewende middelen⁴⁸. Binnen dit kader kan het doelpubliek sterk verschillen: zowel de rechtstreeks betrokkenen als onrechtstreeks betrokken zijn hier van belang”.

Een ander belangrijk aspect is dat van de 0-meting, als er één is uiteraard. Bij de aanwezigheid van een 0-meting kan men een navolgende meting realiseren. Dit door hetzelfde instrument te hanteren indien de nadruk ligt op een vergelijken doorheen de tijd. Indien een 0-meting en een navolgende meting voorhanden is, kan men het domein vergroten. Indien geen 0-meting voorhanden is, kan men terugvallen op bestaande registratie, bijvoorbeeld de geregistreerde criminaliteitscijfers. In tweede instantie kan men gebruik maken van de mini monitor, die eerder strategische informatie oplevert. Een 0-meting is belangrijk maar wat als men er geen heeft en als de geregistreerde cijfers en de mini monitor ontoereikend is?

Dan kunnen zich twee keuzes opdringen;

- of men maakt gebruik van een instrument dat bestaande is, bijvoorbeeld een reeds geteste monitor
- of men ontwikkelt een nieuw instrument. Maar hier is voorzichtigheid de boodschap! Dit instrument dient niet alleen goed en efficiënt de zaken te meten maar het moet een recurrent gebruik nastreven. Het heeft absoluut geen zin om iets te ontwerpen dat eenmalig gebruikt wordt. Vaak zal dit een scanninginstrument impliceren. Straks wordt opnieuw ingegaan op het creëren van een nieuw instrument.

Een aspect dat zowel bij het voorbereiden als het evalueren van een beleid een grote rol speelt is de **beleidscyclus**. Zowel het voorbereiden als het evalueren van een beleid is in de meeste gevallen gebonden aan het schrijven van plannen. In het verhaal van de monitor plus zal het hoogstwaarschijnlijk vooral draaien rond actieplannen, naast de zonale veiligheidsplannen.

7.4.4. Bepaling van de locus van de monitor plus

Bij het bepalen van de locus van de monitor plus heeft men drie mogelijkheden.

---

⁴⁸ Decreet van 18 november 1998, gecreëerd door de Nationale Raad van Evaluatie in Frankrijk. In Perret, B., 2001, p.3.

Het betreft een geografisch gebied (bijvoorbeeld een wijk of een specifieke plaats zoals de directe omgeving van een commercieel centrum of een plaats waar mensen zich ontspannen).

Als men kiest voor een geografisch gebied, wordt men geconfronteerd met een belangrijke methodologische tekortkoming. Er is namelijk een verschil tussen de ‘inwoners’ en de ‘gebruikers’ van een geografisch gebied. De ‘inwoners’ zijn diegenen die in de gemeente of zone wonen en de ‘gebruikers’ zijn diegenen die veelvuldig gebruik maken van de ruimte binnen de gemeente of zone. Zo zullen in steden of gemeenten waar bijvoorbeeld veel werkgelegenheid, veel mensen over de vloer komen die daar niet wonen. Het is noodzakelijk als men een geografisch gebied gaat bepalen en wil analyseren, men zowel rekening houdt met de mening van de inwoners als die van de gebruikers. Als men dit over het hoofd ziet, ontstaat het gevaar dat men iets denkt te meten wat niet het geval is.

Dit wordt geïllustreerd aan de hand van het concreet voorbeeld van slachtofferschap. In een bepaalde zone in Brussel doet men een bevraging omtrent slachtofferschap bij de inwoners. Men verliest uit het oog dat velen pendelen, daar niet wonen, maar wel slachtoffer kunnen worden van een feit zoals gauwdiefstal. Op die manier meet men niet wat men denkt te meten.

Een fenomeen, een problematiek of een probleem. Een fenomeen is een algemene situatie, een realiteit die vatbaar is voor empirische observatie en die geïsoleerd kan bestudeerd worden. Een problematiek is een verzameling van problemen waarvan de elementen verbonden zijn met elkaar. Een probleem moet worden opgelost om een bepaald resultaat te bekomen; een onstabiele of gevaarlijke situatie waarvoor een beslissing moet worden getroffen. Bij het bestuderen van een fenomeen, een probleem of een problematiek is de vraagstelling niet meer gebonden aan een buurt of een geografische ruimte. Bijvoorbeeld kan dit gaan over een specifieke inbreuk op het veiligheidsgevoel. De stijging van het aantal inbraken kan ook als fenomeen beschouwd worden, het tekort aan informatie bij de burgers, de kwetsbaarheid van bepaalde personen, ...

Een doelgroep of een risicogroep. Dit betreft onder meer een groep van personen die ofwel daadwerkelijk slachtoffer zijn of geweest zijn of die eventueel het slachtoffer kunnen worden, dit van een aanslag op de integriteit, in de omgeving of op de levenskwaliteit.

Dit betreft ook een groep van personen die ofwel een aanslag op de integriteit plegen/hebben gepleegd of eventueel een aanslag op de integriteit zouden plegen, dit in de omgeving of op de levenskwaliteit.

Indien de locusbepaling van de monitor plus op een doelgroep wijst, heeft dit consequenties voor het trekken van de steekproef. Dit betreft namelijk een totaal ander soort van steekproef dan deze bij de inwoners van een bepaald gebied. Een absolute vereiste is, als men een steekproef wil trekken op het niveau van de doelgroep, men de doelgroep moet kennen om een adequate analyse op dat niveau mogelijk te maken. Stel dat men een bevraging wil doen bij apothekers, dan bestaat er een grote kans dat er lijsten bij bijvoorbeeld de Orde van Apothekers ter beschikking zijn. Of men kan deze misschien zelfs allemaal terugvinden in de Gouden Gids. In dit geval is de populatie gekend. Maar stel nu dat men een steekproef wil trekken in de populatie van druggebruikers waar men nauwelijks zicht heeft op de populatie. Hoe zal men dan een steekproef proberen te trekken?

Een tweede belangrijk methodologisch aspect van ‘doelgroep’: om de representativiteit te garanderen moet men alle groepen die betrokken zijn, bestuderen of bevragen. Zo kan het zijn dat druggebruikers voor overlast zorgen. Dan dient men naast politieagenten, mensen uit de sociale sector, inwoners, ... vooral de druggebruikers zelf niet te vergeten om hen te bevragen. Dit is een fout die heel frequent gemaakt wordt.

7.4.5. Het analyseren of objectiveren van een fenomeen

Nadat men het doel en de locus heeft bepaald van de monitor plus, kan men overgaan tot de analyse van het fenomeen. Een fenomeen, een problematiek of een probleem wordt aan het licht gebracht bij de overheid. Die wenst het belang en de impact ervan op een deel van de bevolking vast te stellen en te meten. Tijdens de analyse zal blijken dat men nooit tot één pasklare oplossing kan komen. Er ontstaat een waaier van keuzemogelijkheden gedurende de analysefase.

7.4.6. De stand van zaken

In deze context gaat men er van uit dat de monitor plus deel uitmaakt van een geheel dat het resultaat is van een reflectie in het kader van het voorbereiden van een project, dat tot doel heeft om de beoogde fenomenen zo goed mogelijk te bestuderen. Het baseert zich op relevante statistische gegevens op lokaal, regionaal en federaal niveau maar evenzeer in bepaalde gevallen op andere methodologieën (interview, vragenlijst, ronde tafelgesprekken,...). De gegevens op deze manier verzameld, versterkt door de lokale gegevens, laten toe om de problemen preciezer te definiëren en te selecteren, waaronder deze elementen op wie acties van het project gericht zijn.

7.4.7. Methodologische aspecten

7.4.7.1. Bepalen van een adequate afnamemethodiek

Na de bepaling van het doel en de locus van de monitor-plus komt men tot een aantal nieuwe stappen, die voornamelijk betrekking hebben op de methodologische aspecten van een survey. Allereerst zal men moeten kiezen voor een afnamemethodiek die adequaat is. Heel wat vragen dienen hier beantwoordt te worden.

- WIE zal de vragenlijst afnemen?

Het is in dit geval aan te raden dat een wijkagent niet aan de deur de vragenlijst afgeeft en deze later weer ophaalt. Of dat de wijkagent de opdracht krijgt om een interview af te nemen waarin men veiligheid en politieel functioneren bevraagt. Neutraliteit is hier de boodschap.

- WIE zal de analyse doen?

Voor de verwerking en de analyse van zowel kwantitatieve en kwalitatieve gegevens, moet de analist over een zeker know how beschikken.

- HOE wordt de vragenlijst afgenomen?
- HOE wordt de analyse gedaan?

Is dit op een methodologisch correcte manier? Is dit in twee dagen of in twee weken? Van welke statistische programma's maakt men gebruik?

- WAT zijn de mogelijkheden?

In hoeverre kan een goede analyse worden gemaakt?

Al deze vragen zijn van verschillende zaken afhankelijk: budget, personeel, know how, partnership (bijvoorbeeld de veiligheidsscan van het LUC waarin verschillende politiezones gingen samenwerken) of op eigen kracht), tijd, neutraliteit, beschikbaarheid van materiaal (bijvoorbeeld de resultaten van de stadsmonitor) en lokale politiek en profilering (alleen de goede resultaten meedelen en de slechte achterwege laten).

Men heeft keuze uit verschillende methodes van afname: telefonisch, face to face, postenquête, de schriftelijke afname met aanwezigheid van onderzoeker, via internet, bevoorrechte getuigen, het samenstellen van een panel, focusgroepen,....

Deze verschillende afnamemethodieken hebben allemaal hun voor- en nadelen. Vaak zal de keuze afhankelijk zijn van de tijd en de middelen die een politiezone en/of gemeente heeft. Het doel en de locus die bepaald werden zullen uiteraard ook een invloed uitoefenen, in die zin kan men geen postenquête opsturen naar druggebruikers. Er wordt verwezen naar het hoofdstuk van de methodologie

waarin de diverse methodes beschreven staan. Aangezien het samenstellen van een panel of focusgroep daar niet staat beschreven, wordt even kort ingegaan op deze manier van informatiegaring.

Een **panel** is een **vaste groep** die meermaals wordt samengebracht om over hetzelfde te spreken. Het samenbrengen van een panel is gericht op een **recurrente afname**. Het nadeel is dat de **uitval groot** is. Het streeft **geen representativiteit** na, het is eerder een soort van quick scan. Het is een goed instrument om te gaan **monitoren doorheen de tijd**. Een voorbeeld hiervan zijn de kijk- en luistercijfers.

Een **focusgroep** is een **kwalitatieve** benadering waarbij **diversiteit** de kern vormt van de zaak. Men wil inzicht verwerven in de **diversiteit in percepties**. Eveneens wenst men bij deze methode **geen representativiteit** na te streven. Belangrijk is **de analysefase**; men heeft de resultaten en wat wil dit nu zeggen en wat kan men hier nu mee aanvangen?

7.4.7.2. Bepalen van de steekproef/geviseerde bevolking

Men dient de volgende stappen te zetten:

- bepalen van het geografisch gebied
- bepalen van de doelgroep of de risicogroep (de inwoners, de gebruikers)
- bepalen van de criteria van representativiteit
- bepalen van de steekproefgrootte

Voor zowel de bepaling van de steekproef/van de geviseerde bevolking als voor de bepaling van de adequate afnamemethodiek wordt verwezen naar het hoofdstuk: "Methodologische aspecten van een survey: steekproeftrekking, aspecten van opinieonderzoek en diverse wijzes van afname"⁴⁹.

7.4.7.3. Het kiezen van de vragenlijst uit de inventaris van de bestaande instrumenten

Daarna kan men overgaan tot de keuze van een instrument. Men zal de indicatoren moeten bepalen, dit voor elk instrument dat bestemd is voor het meten van een fenomeen, probleem of problematiek.

Zowel bij het voorbereiden en evalueren van het beleid als het analyseren van een fenomeen, zullen volgende zaken in kaart worden gebracht of moet men rekening houden met;

- frequentie en omvang van het fenomeen, probleem of problematiek
- objectieve en subjectieve onveiligheid versterkt door het fenomeen, de problematiek, het probleem
- mogelijk slachtofferschap
- oplossingsmogelijkheden

Bij het evalueren van het beleid komen, is het ook best volgende zaken in kaart te brengen:

- beoordeling van de kennis van het beleid door het doelpubliek
- beoordeling van de impact van het beleid op het doelpubliek
- beoordeling van de effecten van het beleid op het doelpubliek

Er wordt in titel 5 ingegaan op een aantal instrumenten⁵⁰.

7.4.8. Het ontwerp van de vragenlijst

Het is de bedoeling van dit wetenschappelijk onderzoek om de wildgroei van de lokale vragenlijsten allesbehalve in de hand te werken. Doch kan het gebeuren dat er geen 0-meting voorhanden is. Stel dat dit het geval is, dan wordt het in eerste instantie aangeraden om gebruik te maken van geregistreerde cijfers, zoals de Politionele Criminaliteits Cijfers. In tweede instantie kan men gebruik maken van de

---

⁴⁹ Infra

⁵⁰ Infra

resultaten van de mini monitor, die toelaten een eerste strategisch inzicht te verwerven in het beleid. Het is uiteraard niet te vermijden dat sommige zones en/of gemeentes een eigen vragenlijst ontwerpen. Het zou ook een illusie zijn om een verbod als doelstelling te formuleren. Toch zijn we ervan overtuigd dat een eigen vragenlijst niet altijd een lovend antwoord biedt. Als men het dan toch wil... dan dient het goed te gebeuren. Dan dienen alle methodologische basisvereisten vervuld te worden en dient het methodologisch schema efficiënt te worden overlopen. Ook moet men bewust zijn dat bepaalde obstakels eigen zijn aan een keuze, zoals de keuze voor een eerder ongekende doelgroep.

Er worden hier nog een aantal aanvullende opmerkingen gegeven.

- 1) Als men een eigen vragenlijst wil ontwerpen; doe het efficiënt, anders is het beter om het niet te doen..
- 2) Bereken hoeveel een degelijke en wetenschappelijke bevraging kost
- 3) Eender welk instrument dat men creëert moet de intentie hebben om een recurrente afname mogelijk te maken. Het mag dus niet het doel zijn van een vragenlijst om ze éénmaal af te nemen, de resultaten te verwerken en ze nooit meer te herhalen. Dit is ook de reden waarom bij het evalueren van het beleid danig groot belang gehecht wordt aan de 0-meting.
- 4) Probeer inzicht te krijgen in mogelijke hindernissen die zich tijdens het opstellen en het afnemen van een bevraging kunnen voldoen.
- 5) Een mogelijke piste is het opstellen van een scanninginstrument.
- 6) Test het instrument eerst uit vooraleer de eigenlijke afname plaatsvindt.
- 7) ...

Men zal hier, net zoals bij het gebruik van een bestaand instrument, de indicatoren moeten bepalen, dit voor elk instrument dat bestemd is voor het meten van een fenomeen, probleem of problematiek. Zowel bij het voorbereiden als bij het evalueren van een beleid zullen de hierboven opgesomde zaken⁵¹ in kaart worden gebracht of dient men er rekening mee te houden.

7.5. Inventaris van bestaande instrumenten

7.5.1. Inleiding

Allereerst is het vermeldenswaardig dat deze inventaris niet exhaustief is. Het is onmogelijk, en allermint onze betrachting, om alle mogelijke monitoren te inventariseren. In tweede instantie werd geen enkele lokale bevraging in dit hoofdstuk opgenomen. Dit wil echter niet zeggen dat men er geen inspiratie kan uithalen. We namen de lokale bevragingen niet op om volgende redenen. We kwamen onder meer tot de vaststelling dat het vinden van een methodologisch correcte bevraging niet evident is. Deze zijn zelden complementair aan de veiligheidsmonitor. Tevens verschaffen ze in de meeste gevallen geen dieper inzicht in het veiligheidsgebeuren. Door de veiligheidsmonitor te vervangen door een lokale bevraging, ondergraaft men het hele veiligheidsmonitor-verhaal. Men ondergraaft het recurrente, herhaaldelijke en het comparatieve karakter van de veiligheidsmonitor. De veiligheidsmonitor laat een vergelijking doorheen de tijd en ruimte toe. Dit is zelden het geval bij een lokale bevraging.

7.5.2. De drugmonitor

Drugoverlast als fenomeen kan men niet isoleren van andere overlastvormen. Het is in die zin belangrijk en zelfs noodzakelijk om van een zo breed mogelijke aanpak van overlast te vertrekken. Binnen deze context kan dan ruimte gecreëerd worden voor een beleid omtrent drugoverlast.

Het hanteren van een model, zoals weergegeven in de conclusies van het onderzoek naar het fenomeen drugoverlast door DECORTE, DE RUYVER en PONSAERS (2004)⁵², in de aanpak van drugoverlast, is geen sinecure; er blijken hiaten op te duiken wat de praktische uitvoering van het model niet meer

---

⁵¹ Supra

⁵² DECORTE, T., DE RUYVER, B., PONSAERS, P., BODEIN, M., LACROIX, A.C., LAUWERS, S., TUTTELEERS, P., *Drugs en overlast. Studie van het fenomeen, de beheersing en de effecten van druggeralteerde overlast en dit vanuit verschillende invalshoeken*. Gent, Academia Press, 2004, p. 333.

mogelijk maakt. Dit hiaat betreft de detectie van overlast in het algemeen, en drugoverlast in het bijzonder. Wil men een degelijk beleid uitwerken, is het noodzakelijk een goed beeld te hebben op de fenomenen. Het nodige instrumentarium was hiervoor nog niet voorhanden.

Het is deze reden die de basis vormde voor het kiezen van een Monitor Integraal (lokaal) Drugbeleid. Een zo breed mogelijke kijk op het fenomeen is een vereiste voor een zo breed mogelijke aanpak. De bedoeling van deze monitor is signalen krijgen waarmee de lokale overheid een beleid kan bijsturen of een project kan ontwikkelen om op die manier de maatschappelijke overlast van het drugfenomeen te beperken. De monitor zal toelaten om de ernst van overlast te detecteren en het beleid dat een invloed heeft op de drugoverlast te monitoren. De methodologische basis voor de monitor is de methodiek van Rapid Situation Assessment (RSA). Dit is een onderzoeksmethode waarbij verschillende kwantitatieve en kwalitatieve methoden en technieken worden gecombineerd om gegevens te verzamelen. Het gaat zowel om primaire gegevens (verkregen door middel van interviews, focusgroepen,... met sleutelfiguren of met druggebruikers) als om secundaire gegevens (afkomstig uit bestaande registraties en statistieken). Op die manier kan men heel snel tot een degelijke informatiegaring komen, deze ligt aan de basis van de monitoring. De RSA wordt toegepast om een zicht te krijgen op de aard, de omvang en de trends van een sociaal of een gezondheidsprobleem (zoals drugmisbruik) enerzijds, en op de antwoorden die op deze problemen vanuit bestaande structuren en diensten worden geformuleerd anderzijds. Binnen de RSA methodiek wordt de sociale, culturele, historische en economische context als een belangrijk element gezien. Veranderingen in het sociale, politieke en economische leven hebben een invloed op de ontwikkelingspatronen en trends in het druggebruik. De snelheid, die kenmerkend is voor deze methode, waarmee een RSA kan worden uitgevoerd teneinde zicht te houden op de vlug wijzigende omstandigheden blijft evenwel afhankelijk van de snelheid waarmee bij bepaalde instanties informatie kan vergaard worden. Andere kenmerken van de RSA betreffen onder meer de inductieve benadering, de flexibele aanpak en het gebruik van verschillende onderzoekstechnieken om gegevens te verzamelen.

7.5.3. Meet- en opvolging

Dit heeft meer bepaald betrekking op een onderzoek in het verlengde van de veiligheidsmonitor dat de titel draagt: 'Geweld in meervoud. Een kwalitatieve benadering van de betekenissen rond geweldvormen in België'. De opdracht tot het verrichten van dit onderzoek kwam van de Federale Politie. De hoofdvragen die dienden te worden beantwoordt betroffen;

- “
- Hoe kan de politie zich zo goed mogelijk informeren over het geweld in de samenleving, met inbegrip van de feiten die ter kennis van de politie gebracht worden?
  - Is het verschil tussen 'aangeven' en 'niet aangeven' geweld te wijten aan de tolerantie van geweld in de bevolking of aan de afwijzing van de politie als geëigende manier om met het geweldprobleem om te gaan”

Deze vragen werden op drie manieren beantwoordt. Ten eerste werd gezocht naar de methodologische benaderingen die bruikbaar worden geacht om de 'niet gekende' misdaad te vatten. Hiertoe diende een literatuurstudie gemaakt te worden die in hoofdzaak op zoek ging naar Europees onderzoek betreffende geweld. Het tweede luik betreft een kwalitatief onderzoek waarin diverse groepsgesprekken plaatsvonden. Men wou op die manier achterhalen wat de betekenissen zijn die mensen toekennen aan geweldfenomenen. Naast het achterhalen van deze betekenissen, dienden deze tevens geïnventariseerd en gesystematiseerd te worden. Het derde deel van dit onderzoek is het kwantitatieve gedeelte. Er vond een proefonderzoek plaats waarbij drie steekproeven werden getrokken in een aantal doelgroepen. Men wou nagaan of het mogelijk was een betere beschrijving van het niet aangegeven geweld te vinden, dit in vergelijking met de resultaten van de veiligheidsmonitor. Daarnaast poogde men een betere verklaring van het aangiftegedrag te zoeken.

In 2001 startte het onderzoek "Naar een meet- en opvolgingsinstrument voor instroom en selectie in de strafrechtelijke keten", in opdracht van het Ministerie van Binnenlandse Zaken. Binnen dit kader werd het opzetten van een meet- en opvolgingssysteem voorzien. Het is immers op deze manier dat men kan nagaan hoe de doelstellingen en de prioriteiten worden gerealiseerd, beschreven in onder meer de

veiligheidsplannen. Met andere woorden; 'In welke mate wordt het geformuleerde beleid in de praktijk uitgevoerd?'. Door de creatie van dergelijk systeem bestaat de garantie dat de gestelde prioriteiten en doelstellingen wel degelijk zullen gerealiseerd worden op het terrein.

Gedurende deze studie werd beslist een meet- en opvolgingssysteem te voorzien die beperkt werd tot de strafrechtelijke keten. Het doel van het instrument is de instroom en de selectie binnen de strafrechtelijke keten zichtbaar maken. Op die manier is het mogelijk na te gaan in hoeverre bepaalde afhandelingwijzen getuigen van efficiëntie en effectiviteit. Uiteraard zal een bepaalde wijze van afhandeling de navolgende aanpak van de actoren in de strafrechtelijke keten beïnvloeden. Eveneens wordt het mogelijk om na te gaan in welke mate bepaalde beleidskeuzes in de dagelijkse realiteit worden omgezet in concrete beslissingen. Daarnaast zal duidelijk worden waarom de gekozen prioriteiten niet werken. Op die manier wordt doorzichtigheid gecreëerd en ontstaan er mogelijkheden om zich te gaan verantwoorden (accountability) naar politieke verantwoordelijken en/of naar de burgers⁵³. Concreet zal dit meet- en opvolginsinstrument de dossiers opvolgen doorheen de verschillende niveaus van de strafrechtelijke keten. De gegevens van de verschillende fases worden uitgewisseld: met andere woorden gaat het over verticale integratie. Dit instrument poogt om gegevens te koppelen uit bestaande databanken op basis van het PV-nummer dat op niveau van het parket als notitienummer wordt overgenomen. Er werd geopteerd voor een lokale implementatie van het instrument. Dit onder meer omdat de lokale contextualisering van de resultaten van belang is en omdat de analyse bijzonder interessant kan zijn bij de opmaak van de beleidsplannen voor de lokale politie en het parket. Er werden mogelijkheden gecreëerd om in te spelen op de lokale noden en de beleidsvragen. Ook de resultaten kunnen gecontextualiseerd worden. Het lokale karakter impliceert dat enerzijds de lokale analisten instaan voor de analyse en anderzijds dat de lokale databanken de basis zullen vormen van de analyse. Dit instrument zal gegevens koppelen uit bestaande databanken op basis van het PV-nummer dat op niveau van het parket als notitienummer wordt overgenomen⁵⁴. Er wordt voor dit onderzoek verwezen naar de website van de federale politie⁵⁵, waarin het onderzoek uitgebreid beschreven staat.

7.5.4. De vragen die opgesteld worden door het CGL

De ontwikkelde instrumenten van het CGL, vertrekken vanuit de COP-filosofie. Zij richten zich in hoofdzaak op fenomenen en voldoen vooral aan de lokale noden van een gemeente en/of politiezone. Met andere woorden zij spelen vooral in op het feit dat een politiezone en of gemeente nood heeft aan een operationeel en lokaal instrument.

Hun bevragingen hebben twee hoofdbetrachtingen:

- 1) de implementatie van COP nagaan
- 2) het realiseren van een lokaal geïntegreerd veiligheidsbeleid

7.5.5. De vraag Crime Concern

Op het lokale niveau kan het bijzonder interessant zijn om een maat te hebben voor de perceptie van het belang van de fenomenen door de bevolking. Deze inschatting of beoordeling door de bevolking van de prioriteit waarmee de overheid problemen zou moeten aanpakken, is een noodzakelijke aanvulling bij de objectieve metingen van de ernst van de fenomenen. Immers naast de objectieve kenmerken, speelt de subjectieve perceptie of beoordeling van het belang van het fenomeen een belangrijke rol bij de keuzes die de lokale overheid zal maken in verband met het prioritair aan te pakken probleem. Crime Concern kan aan de hand van twee vragen bevestigd worden.

---

⁵³ VAN ALBERT, K., ENHUS, E., PONSAERS, P., *Naar een meet- en opvolginsinstrument voor instroom en selectie in de strafrechtelijke keten...*, Brussel, Politeia, 2002, p.304.

⁵⁴ VANDEVOORDE, N., VANDENHERREWEGEN, E., ENHUS, E., PONSAERS, P., *Meet- en opvolginsinstrument voor de strafrechtelijke keten. Deel 2: kwantitatieve analyse. Eindrapport werkingsjaar februari 2004- januari 2005* in opdracht van de FOD Binnenlandse Zaken en FOS Justitie. 2005, p. 134.

⁵⁵ WWW.fedpol.be

7.6. Conclusie

Belangrijk aan de zijde van de opdrachtgever is volgende keuze die zich opdringt: *“Wil deze informatie voor een strategische omgevingsanalyse voor de hele veiligheidssector (in de breedste zin van het woord) of voor een operationele omgevingsanalyse in functie van de kwaliteitszorg van het politieoptreden in de lokale politiezones”?*

In dit hoofdstuk werd een methodologie ontwikkeld die kan gehanteerd worden bij het voorbereiden of evalueren van een beleid of indien een fenomeen, probleem of problematiek dient geobjectiveerd te worden. Op die manier kan een nauwkeurige meting mogelijk worden gemaakt.

Er dienen een aantal stappen te worden doorlopen zoals het bepalen van het doel en de locus. Het analyseren of objectiveren en het bekijken van de stand van zaken zijn de volgende stappen. Daarna dringen zich methodologische zaken op, namelijk het bepalen van een adequate afnamemethodiek en van de steekproef. Er werd in dit hoofdstuk een niet-exhaustieve inventaris opgemaakt waarin instrumenten zijn opgenomen die een geografische ruimte, een probleem, fenomeen of problematiek of een doelgroep wensen in kaart te brengen.

8. Algemeen besluit

Het project “Optimalisatie van het gebruik van de veiligheidsmonitor, ontwikkeling van een Mini monitor, een complementaire module en methoden voor afname van enquêtes”, startte op 1 december 2004. Dit project is bestemd om de uitvoering en de exploitatie (in hoofdzaak op het lokale niveau) van de veiligheidsmonitor te optimaliseren zonder dat de vergelijkbaarheid in ruimte en tijd in het gedrang komt. Het onderzoek bestond uit verschillende fases.

1° Vooreerst werd een literatuurstudie verricht waarin aandacht besteed werd aan de waarde en het nut van een slachtofferbevraging. Aangezien de Nederlandse Politiemonitor verwant is met de Belgische Veiligheidsmonitor, werd de geschiedenis van de Politiemonitor in kaart gebracht⁵⁶.

2° Een tweede luik van dit onderzoek bestond uit een behoefteanalyse in de Vlaamse, Brusselse en Waalse politiezones. Op basis van diepte-interviews werden korpschefs, beleidsmedewerkers, strategisch analisten, preventieambtenaren bevroegd rond volgende thema's;

- de uitvoering of het gebruik van de veiligheidsmonitor
- de vragen/modules uit de veiligheidsmonitor
- het gebruik van een ander instrument
- de voor- en nadelen van de huidige veiligheidsmonitor
- wat er al dan niet moet veranderen aan de veiligheidsmonitor
- de relevantie van de ontwikkeling van een monitor plus en de objectieven waar dit instrument aan dient tegemoet te komen.

Een brede waaier aan noden en behoeften werd vastgesteld bij de verschillende zones. Ook werden de belangrijkste kritieken op het instrument geïnventariseerd. De meest opgeworpen kritiek betrof de kostprijs, bij de zones die geen veiligheids- en preventiecontract hebben en die lokaal wensen op te stappen. Vaak dringen andere keuzes zich op in een eengemeentezone of is het moeilijk om tot een beslissing te komen in een meergemeentezone. Sommigen zijn niet overtuigd van de meerwaarde, anderen beseffen maar al te goed dat dit een strategisch instrument is waarbij vergelijking in tijd en ruimte de hoofdzaak is. Lokale entiteiten hebben vaak de neiging om te stellen dat zij hun zone of gemeente niet hoeven te vergelijken met een andere lokale entiteit; dit is voor hun geen prioritair objectief.

Wanneer in het interview gesproken werd over de steekproef hebben velen hun twijfels bij de representativiteit, hoewel de steekproefomvang in het wetenschappelijk milieu als voldoende wordt beoordeeld. Ook vonden sommigen de vragen zijn niet fijnmazig genoeg, wat eveneens een reden vormt om niet lokaal op te stappen. Een politiezone of gemeente wenst informatie van wat zich voordoet in haar omgeving; in die zin vonden velen de vragen van de veiligheidsmonitor niet specifiek genoeg.

Een vaak voorkomende kritiek, tevens geuit in wetenschappelijke kringen, is de wijze van afname. De veiligheidsmonitor wordt telefonisch afgenomen (CATI-systeem) op basis van een gestandaardiseerde vragenlijst. Het feit dat heel wat mensen over geen (of niet meer over een) klassieke telefoonaansluiting beschikken en dat de GSM-markt explodeert, doet de kritiek van de hoge non-respons alleen maar toenemen. Eveneens ontstaan twijfels bij de representativiteit. Ook de aanzienlijke lengte van de vragenlijst is hier mede verantwoordelijk voor. Als men kijkt naar de telefonische wijze van afname (dat een gemiddelde van 20 minuten mag in beslag nemen), zal de lengte de mensen ofwel vlug doen antwoorden ofwel doen afhaken. Daarnaast zijn bepaalde begrippen onduidelijk waardoor men niet altijd weet wat men denkt te meten. Volgens academici blijft de beste en meest haalbare methode voor een grootschalige enquête als de Veiligheidsmonitor tot nog toe nog steeds de

---

⁵⁶ Sinds 2006 wordt in Nederland de Veiligheidsmonitor Rijk afgenomen die verschillende slachtofferenquêtes overkoepelt. De Politiemonitor bestaat niet meer.

telefonische enquêtering, bij gebrek aan volwaardig alternatief. Dit blijkt onder meer uit het feit dat de grootste steekproeven bij de ICVS-afname telefonisch worden uitgevoerd, behoudens occasionele uitzonderingen.

Sommigen vinden dat de beschikbaarheid van de monitorresultaten nauwer dient aan te sluiten bij de beleidscyclus en hierop dient afgestemd te worden.

Het tekort aan ondersteuning van de federale politie kwam eveneens als kritiek naar boven gedurende de behoefteanalyse. Dit tekort rust in essentie op de geringe communicatie, ook de leeswijzer die op bepaalde vlakken tekortschiet (onvoldoende informatie hoe men de cijfers dient te analyseren), de tabellenrapportage waar niet overal een betrouwbaarheidsinterval is in terug te vinden, werkt deze kritiek in de hand.

Gedurende de face to face interviews werd eveneens ingegaan op de verschillende modules. Voor de lokale politiezones en gemeentes werd over het algemeen de module ‘buurtproblemen’ als zeer nuttig en waardevol beschouwd. Ook de modules ‘politieel functioneren’, ‘andere politiecontacten’, ‘onveiligheidsgevoelens’ leveren een mogelijke bijdrage aan het beleid. Echter de module ‘slachtofferschap en aangiftegedrag’ werd negatief onthaald, omwille van de te kleine frequenties in de steekproeven op lokaal niveau.

Zowel in Nederland als België stelt men een wildgroei vast van het opstellen van lokale vragenlijsten. Lokale entiteiten worden in de veiligheidsplannen geadviseerd op zoek te gaan naar objectieve én subjectieve cijfers. Dit eerste is in de meeste gevallen geen probleem (dit zijn in essentie namelijk de politieke statistieken), vooral de zoektocht naar subjectieve cijfers zet de zones vaak onder druk om een eigen vragenlijst te creëren. Er werd aangegeven door de geïnterviewden dat deze vragenlijsten heel wat methodologische tekortkomingen vertonen.

3° De volgende fase in dit onderzoek betrof de methodologische aspecten van een survey: steekproeftrekking, aspecten van opinieonderzoek en diverse wijzes van afname. In opinieonderzoek kunnen zich, naast uitval, heel wat specifieke problemen voordoen zoals vragen die weerstand oproepen en als bedreigend worden beschouwd, intervieweffecten, de neiging om alles te beamen, de grondhouding van de onderzoeker, de attitude en de motivatie van de onderzoeker,... Wat betreft de wijze van afname zijn verschillende formules mogelijk; de belangrijkste werden toegelicht waaronder de telefonische afname, de face to face, de schriftelijke afname met aanwezigheid van een onderzoeker, de postenquête en de afname via internet.

Het grootste probleem, waar in dit onderzoek aandacht aan besteed werd, is de bias gerelateerd aan de huidige wijze van afname. Zoals reeds aangegeven, beschikken meer en meer mensen over een GSM en beschikken er minder en minder mensen over een klassieke telefoonaansluiting. Op die manier ontstaat er een zekere druk om op zoek te gaan naar alternatieven. Er dringen zich twee belangrijke alternatieven op, met name de face to face enquête en de schriftelijke bevraging. Na het afwegen van de voor- en nadelen, bleek dat de telefonische bevraging de meest passende afnamemethodiek blijft in dergelijke grootschalige bevolkingsbevraging. Het belang van een degelijke non-respons analyse werd hierbij benadrukt. Tevens wordt aanbevolen om de “uitval” te compenseren door middel van een andere bevragingmethode, bvb. via face-to-face bevraging. Dit is wat Dillman van de Washington State University noemt de mixed mode survey. Deze methode laat tegelijkertijd toe om de resultaten te verrijken en de analyse van de monitor op een eerder kwalitatieve wijze door te voeren.

4° In een vierde luik van dit onderzoek werden een aantal modellen ontwikkeld die mogelijks de toekomst van de veiligheidsmonitor kunnen veranderen. Een ideale monitor creëren die voldoet aan alle noden en behoeften op het werkveld is onmogelijk.

Een aantal modellen, die de veiligheidsmonitor dienen te optimaliseren, werden voorgelegd aan een enkele focusgroepen, waaronder twee lokale focusgroepen met Waalse en Vlaamse respondenten en

een focusgroep waarin personen zetelden van het federale niveau (die organisaties en instanties die direct of indirect de resultaten van de veiligheidsmonitor hanteren).

De meningen ter zake bleken erg verschillend te zijn. De diversiteit in opinie werd goeddeels mede in de hand gewerkt door een verschil in zienswijze tussen lokale en federale actoren.

Ter aanvulling op deze focusgroepen, vond een gesprek met de strategische analisten van het federale niveau plaats. Ze wezen op het feit dat de module slachtofferschap en aangiftegedrag niet in alle zones 350 maal moet bevestigd worden. Voor deze module is het reeds voldoende als men een steekproef kan trekken die representatieve uitspraken oplevert voor het gerechtelijk arrondissementeel niveau. In tweede instantie; wat betreft de optimalisatie van de vragen, lijkt het zinvol in de module slachtofferschap meer in te gaan op de fysieke, psychische en morele schade, hoewel dit nu reeds ter sprake komt in de module 'laatste delict'. In derde instantie dient onderzocht te worden of de vraag crime concern ingebouwd kan worden in de monitor. Deze vraag dient niet aan iedereen gesteld te worden, een 3000-tal respondenten zou ruim voldoende zijn, maar wordt afgeraden gezien de lengte van de vragen.

Een definitief voorstel werd uiteindelijk voorgelegd aan de leden van het begeleidingscomité en droeg hun goedkeuring weg. In dit model wordt de module 'slachtofferschap en aangiftegedrag' federaal gefinancierd en afgenomen opdat het representatieve uitspraken zou leveren op het arrondissementeel niveau. Binnen de module 'politieel functioneren' en 'andere politiecontacten' werd een onderscheid gemaakt tussen de strategische en operationele vragen. De strategische vragen situeren zich in het gedeelte dat federaal gefinancierd en afgenomen kan worden in alle politiezones. Dit betekent dat 350 respondenten in de 196 politiezones de strategische vragen uit de modules 'beoordeling politieel functioneren' en 'andere politiecontacten' gesteld kunnen worden. Daarnaast wordt ook de module 'onveiligheidsgevoelens' hierin opgenomen. Dan blijven de operationele vragen van de module 'beoordeling politiefunctiefunctioneren' en 'andere politiecontacten' over en de module 'buurtproblemen'. Voor deze resterende modules werd het volgende voorgesteld : voor de 58 lokale entiteiten die momenteel een veiligheidsmonitor hebben (omwille van het feit dat zij over een veiligheids- en preventiecontract beschikken), kan de huidige toestand behouden worden. Op deze plaatsen dient de continuïteit van het instrument te primeren boven andere doelstellingen. De overige entiteiten dienen gebruik te maken van de lokale opstap opdat deze vragen zullen gesteld worden. Voor wat betreft de monitor plus is men in hoofdzaak afhankelijk van de tijd, financiële middelen en know how. Hoe de zones deze wensen in te vullen, wordt aan hun overgelaten. Hetgeen eveneens kan veranderen is de afname van de mini monitor; die zou slechts om de vier jaar plaatsvinden. Dit betekent dus dat de afname gelijkgeschakeld wordt met de beleidscyclus. Voor de afname van de monitor plus is men terug afhankelijk van de beschikbare middelen van de lokale entiteiten. Voorliggend gepresenteerd model wordt gesuggereerd door de onderzoeksploegen.

Er werden gedurende dit onderzoek heel wat voorstellen geformuleerd tot het wijzigen of toevoegen van vragen. De toevoeging van bepaalde vragen betreft onder meer vragen die gerelateerd zijn aan de vijf pijlers van de COP-filosofie. Bij de module buurtproblemen werden vragen ingebouwd die de frequentie en de ernst meten van het probleem. Tevens was het de bedoeling na te gaan of mensen effectief het verschil maken tussen de taken van de federale en de lokale politie. Bij de module 'slachtofferschap en aangiftegedrag' zijn volgende zaken ingebouwd : de buit van de dader, de bijkomende schade voor het slachtoffer, het aantal dokter consultaties en het aantal dagen dat men arbeidsongeschikt is. Een nieuwe module wordt gesuggereerd : namelijk deze mbt. crime concern waarin een prioriteitenlijstje wordt voorgelegd aan de respondenten. Deze dienen aan te geven wat ze al dan niet belangrijk vinden en wat voor hen prioritair is. De toegevoegde en gewijzigde vragen werden in een volgende fase voorgelegd aan de leden van het begeleidingscomité. Hun opmerkingen waren van allerhande aard. Hun kritieken werden opgenomen in de herwerkte vragenlijst die in een volgende fase aan een testing werd onderworpen. Enkele algemene opmerkingen betreffende de testing zijn volgende zaken. De test werd afgenomen in een Brussels, dus hoofdstedelijk, gebied waardoor het percentage (en dat is niet te verbazen) slachtofferschap zeer hoog was, namelijk meer dan 50%. Er werden binnen deze Brusselse politiezone door een gemeente een aantal operationele vragen ontwikkeld, dit betreft een deel en een mogelijkheid van de monitor plus. Deze werd eveneens

getest. Beide monitoren werden niet in verschillende versies afgenomen maar in één keer, dus alle vragen werden achtereenvolgens gesteld.

Representatieve resultaten nastreven was in de testing niet mogelijk, dit was ook niet de bedoeling. Vele mensen weigerden of haakten af, dit omwille van een aantal redenen; de vragen bleken te moeilijk, de vragenlijst nam teveel tijd in beslag, ... De testing toonde ook bepaalde methodologische tekortkomingen aan, tevens werden overbodige vragen gedetecteerd. Na de analyse van de resultaten werden enkele vragen herzien en opgenomen in de vragenlijst die wordt voorgesteld door de onderzoeksploeg. Eveneens een belangrijke les van de testing was de gemiddelde afnametijd die een module in beslag nam.

5° In laatste instantie werd overgegaan tot het formuleren van een voorstel mbt. een zogn. monitor plus. Het was niet de bedoeling om binnen dit wetenschappelijk onderzoek de waarde van de bestaande monitor aan te tasten en door een al te groot scala aan doelstellingen een veel te breed instrument te ontwikkelen.

Er dringt zich met andere woorden voor de opdrachtgever een keuze op; *“Wil deze informatie voor een strategische omgevingsanalyse voor de hele veiligheidssector (in de breedste zin van het woord) of voor een operationele omgevingsanalyse in functie van de kwaliteitszorg van het politieoptreden in de lokale politiezones? Het onderscheid tussen een strategische omgevingsanalyse en een operationele feedback over politiefunctioneren lijkt mij een strategisch belangrijk inzicht voor de toekomstige werking van de politie⁵⁷”*.

Er werd een methodologie ontwikkeld, welke de lokale entiteiten kunnen volgen om lokale aangelegenheden te monitoren. Het schema bestaat uit een aantal belangrijke. Ten eerste dient men een verschil te maken tussen operationele en strategische informatie. De onderzoeksploeg suggereert strategische informatie te putten uit de mini monitor en de operationele informatie uit de monitor plus. De eerste stap bij het gebruiken van de monitor plus is de bepaling van het doel waar zich reeds een belangrijke keuze opdringt; namelijk dient men een beleid voor te bereiden of dient men een beleid te evalueren? Men mag de beleidscyclus inzake veiligheid hierbij niet uit het oog verliezen. Daarna moet men de locus bepalen; betreft het een geografisch gebied, een fenomeen, probleem of problematiek, of een doelgroep of risicogroep? Belangrijk is dat men zich bewust is van het feit dat kiezen voor bijvoorbeeld een doelgroep ook een evaluatie op het niveau van de doelgroep betekent. Men moet dus de doelgroep perfect in kaart kunnen brengen vooraleer er een analyse op uit te voeren. Daarna zal men overgaan tot het analyseren of objectiveren van bepaalde problemen waarbij er een waaier aan keuzemogelijkheden zal ontstaan. Men mag in elk geval het zicht niet verliezen op de huidige stand van zaken om bepaalde elementen te inventariseren en andere vragenlijsten die reeds bestaande zijn, aangaande deze materie. Daarna is het methodologische luik aan de beurt waarbij het bepalen van een adequate afnamemethodiek vooropstaat. Tevens zal men de steekproef of de geviseerde bevolking moeten bepalen. Het kiezen van een vragenlijst uit een inventaris met bestaande instrumenten is de volgende stap. In laatste instantie kan men overgaan tot de creatie van een eigen vragenlijst.

De onderzoeksploeg heeft hiermee haar voornaamste bevindingen en adviezen neergelegd. Wij zijn er ons van bewust dat hiermee niet op alle vragen en bekommernissen een antwoord is gegeven. Dit is geen toeval. De onderzoeksploeg is immers de overtuiging toegedaan dat bij de verdere ontwikkeling van dit waardevol instrument belangrijke beslissingen moeten genomen worden. De ambitie om “alle keizers terzelfdertijd te dienen” zou immers wel eens een illusie kunnen blijken te zijn en ertoe leiden dat hiermee geen enkele soldaat in feite gediend is. Het feit dat er nog steeds veel onbegrip en wantrouwen bestaat op lokaal niveau ten aanzien van de veiligheidsmonitor kan enkel maar beantwoord worden door een standvastige visie op de doelstellingen te ontwikkelen die men ermee wenst te bereiken en deze op coherente wijze te communiceren naar de gebruikers toe. De onderzoeksploeg is de overtuiging toegedaan dat dit rapport op een constructieve wijze bij kan dragen tot het maken van deze keuzes.

---

⁵⁷ Reactie van een lid van het begeleidingscomité

9. Bibliografische verwijzingen

9.1. Boeken

BACHMAN, R., SCHUTT, K.L., *The Practice of Research in Criminology and Criminal Justice*, Second Edition, Thousand Oaks, Sage Publications, 2003, p. 404 .

CUSSON, M., TREMBLAY, P., LANGELIER-BIRON, L., OUMET, M., & GRANDMAISON, R., *La prévention du crime. Guide de planification et d'évaluation*. Québec :Ministère de la Sécurité publique, 1994.

DECORTE, T., DE RUYVER, B., PONSAERS, P., BODEIN, M., LACROIX, A.C., LAUWERS, S., TUTTELEERS, P., *Drugs en overlast. Studie van het fenomeen, de beheersing en de effecten van druggeralteerde overlast en dit vanuit verschillende invalshoeken*. Gent, Academia Press, 2004, p. 333.

DILLMAN, D.A., *Mail and telephone surveys. The total design method*, New York, Wiley, 1978.

DILLMAN, D.A., *Mail and Internet Surveys. The Tailored Design Method*, Second Edition, New York, John Wiley & Sons, 2000, p.464.

GROVES, R.M., *Survey errors and survey costs*, New York, John Wiley and Sons, 1989, p.219.

PONSAERS P., GOETHALS J. en VERVAEKE G. , *De veiligheidsmonitor. Behoeftendetectie bij de bevolking*, Brussel, Politeia, 2001,p.135.

VAN DIJK, J.J.M., MAYHEW, P., *Criminal Victimization in the Industrialized World: key findings of the 1989 and 1992 International Crime Survey*, A report to the conference 'Understanding Crime: experiences of crime and crime control', organised by the United Nations Interregional Criminal Justice Research Institute (UNICRI), Rome, 1992.

VAN ALBERT, K., ENHUS, E., PONSAERS, P., *Naar een meet- en opvolgingsinstrument voor instroom en selectie in de strafrechtelijke keten...*, Brussel, Politeia, 2002, p.304.

9.2. Tijdschriftartikels

BOTTAMEDI, C., Een kritische blik op Community policing, *Politiejournaal – Politieofficier*, 2004, p.17 – 21.

BRAGA A.A., e.a., Problem oriented policing in violent crime places: a randomized controlled experiment, *Criminology*, 1999, vol 37., nr 3, 541-580.

DILLMAN, D.A., Navigating the rapids of change: some observations on survey methodology in the early 21st century, *Revision of presidential address to the American Association for Public Opinion Research*, May 18, 2002, St.Petersburg, Florida

DILLMAN, D.A., CHRISTIAN, L.M., *Survey Mode as a Source of Instability in Responses across Surveys*, Revision of paper presented at the Workshop on Stability of Methods for Collecting,

Analyzing and Managing Panel Data, American Academy of Arts and Sciences, Cambridge, MA, March 26-28, 2003.

FISELIER, J. Enige kanttekeningen bij een aantal beleidsimplicaties van victim surveys, *Tijdschrift voor Criminologie*, 1983, 2.

DILLMAN, D.A., PHELPS, G., TORKORA, R., SWIFT, K., KOHRELL, J., BERCK, J., *Response Rate and Measurement Differences in Mixed Mode Surveys. Using Mail, Telephone, Interactive Voice Response and the Internet*. 2001

MAYHEW, P., Comment on 'victimization surveys', *European Journal of criminology*, 1994, 2 (4).

PAUWELS, L. en PLEYSIER, S., Crossculturele betrouwbaarheid in structurele vergelijkingsmodellen. Implicaties bij de meting van 'onveiligheidsgevoelens' in de Belgische veiligheidsmonitor, *Tijdschrift voor Criminologie*, 2003, Afl. 45, 3, 234-253.

SCHARFF, P., De bevolking systematisch bevroegd over criminaliteit en onveiligheid, *Pretekst*, 14, 3-7.

VANDERHALLEN M., PLEYSIER S., VERVAEKE G. en GOETHALS J. Verbetering van de vragenlijst van de veiligheidsmonitor en meer in het bijzonder de module politiefunctiearen, *Panopticon*, 2000, afl. 21, 3, 276-281.

VAN DIJK, J.J.M., MAYHEW, P., *Criminal victimisation in the industrialized world: key findings of the 1989 International Crime Survey*, Kluwer, Deventer, 1990.

9.3. Verzamelwerken

GOETHALS J., PONSAERS P., BEYENS K., PAUWELS L. en DEVROE E., Criminografisch onderzoek in België. In BEYENS K., GOETHALS J., PONSAERS P. en VERVAEKE G. (eds.) *Criminologie in actie: handboek criminologisch onderzoek*, Politeia, 2002, pp. 137-188.

PLEYSIER S., VERVAEKE G. en GOETHALS J. Het 'onveiligheidsgevoel' onderzocht: groeipijnen van een onderzoekstraditie in wording. In BEYENS K., GOETHALS J., PONSAERS P. en

SHERMAN L.W., GOTTFREDSON D. Appendix: Methodology for this Report. In SHERMAN L.W., GOTTFREDSON, D., MACKENZIE, D., ECK J., REUTER P., BUSHWAY S. (eds.) *Preventing crime: what works, what doesn't work, what's promising?*, 1995, Appendix 1-20.

SHERMAN L.W., Hot spots of crime and criminal career of places. In EYCK J.E., WEISBURD D. (red.), *Crime and place: Crime Prevention studies*, volume 4, New York, Willow Tree Press, 1995, 361.

VERVAEKE G. (eds.) *Criminologie in actie: handboek criminologisch onderzoek*, Politeia, 2002, pp. 137-188.

VANDERHALLEN M., VERVAEKE G. en GOETHALS J., De Veiligheidsmonitor: optimaliseren van het nut. In *Veiligheid, een illusie? Theorie, onderzoek en praktijk?* CASSELMAN J., GOETHALS J., GOOSSENS F., HUTSEBAUT F., VERVAEKE G. en WALGRAVE L. (ed.) Politeia, Brussel, 2001, p.51-64.

9.4. Onderzoeksrapporten

BILLIET, J., PLEYSIER, S., PICKERY, J., HAJNAL, I., *Methodologische ondersteuning van de veiligheidsmonitor: Opmerkingen vanuit het IPSO*, Leuven, IPSO-Bulletin 1998/30, 1998, p.81.

LOOSEVELDT, G., *Handleiding voor interviewers: het face to face interview*, Afdeling dataverzameling en analyse. Instituut voor Sociaal en Politiek Opinieonderzoek Centrum voor Survey-Methodologie, Leuven, 2002, p.69.

VANDEVOORDE, N., VANDENHERREWEGEN, E., ENHUS, E., PONSAERS, P., *Meet- en opvolgingsinstrument voor de strafrechtelijke keten. Deel 2: kwantitatieve analyse. Eindrapport werkingsjaar februari 2004- januari 2005* in opdracht van de FOD Binnenlandse Zaken en FOS Justitie. 2005, p. 134.

VAN RYCKEGEM, D., Van Napoleon tot Octopus. Referentiekader voor het handhaven van de openbare orde. In *Van Genua tot Laken*, VAN PARYS, P. (eds.), Politeia, Brussel, 2002, p.15.

9.5. Wetgevende bronnen

Ministeriële Omzendbrief CP 1 van 21 mei 2003 betreffende Community Policing, definitie van de Belgische Interpretatie van toepassing op de geïntegreerde politiedienst, gestructureerd op twee niveaus, Het Belgisch Staatsblad, 9 juli 2003.

Decreet van 18 november 1998, gecreëerd door de Nationale Raad van Evaluatie in Frankrijk. In Perret, B., 2001, p.3.

9.6. Aanvullende informatie

Politiemonitor Bevolking 2004. landelijke rapportage, Den Haag/Hilversum, Projectbureau Politiemonitor, mei 2004, 136p.

Politiemonitor Bevolking 2004. landelijke rapportage, Den Haag/Hilversum, projectbureau Politiemonitor, mei 2004, 136p.

PONSAERS, P. Kwalitatieve onderzoeksmethodologie, syllabus “Methoden en technieken” Academiejaar 2000-2001.

Veiligheidsmonitor 2004, leeswijzer bij de tabellenrapporten, Federale Politie, Algemene Directie van de Operationele Ondersteuning, Directie van de Nationale gegevensbang Beleidsgegevens.
http://www.poldoc.be/dir/dgs/dsb/document/vms2004/monitor2004_nl_poldoc/nl/notas/leeswijzer_2004.pdf {01/09/2005}

10. Bijlagen

Zie document met 'bijlagen'.